

«Норуот
күүһэ —
көмүөл
күүһэ!»

ЭНЭСИЭЛИ

2012 сыл
Бэс ыйын
16 күнэ
Субуота № 77-78
(10670)

1935 сыл алтынны 5
күңгүр төрүттэммитэ

○ Нам улуунун хаһыата ○

1996, 2005, 2009 сылларга
«Сыл бастын хаһыата»

БЭБЭҤЭЭ... БҮГҮН... САРСЫН...

Улуус баһылыгы мунһабыттан бэлиэтээһиннэр

Ис дьыала отделын начальнига Р.А. Седалищев ыһахтыр тэрлэтэр бэрэ-эдэкке бэйэлэрэ эппиэтинэни сүгэллэрин иһитиннэрдэ. Ыһах күннэригэр отдел сотрудниктара күүһүрдүллүбүт варианынан үлэлиэхтэрэ. * * *

ОГПН начальнигы э.т. Ю.Б. Ядрихинская иһитиннэритинэн, икки стационарнай лаабыр-«Лингва» уонна «Кэнкэмэ» бэрэ-биэркэлэнэ иликтэр, итэбэстэрэ туоратылла сылдыбаллар. Аныгы нэдиэлэбэ Нам улуунун ОГПН-нын Дальнай Востоктаагы ОГПН начальнига Моисеенко кэлэн бэрэбиэркэлээхтээх. * * *

Роспотребнадзор начальнигы солбуйааччы Е.В. Канаева иһитиннэритинэн, ааспыт нэдиэлэбэ 12 киһи сыстыганнаах ыарыынан ыалдыбыт, 4 киһини, ол иһигэр 2 оҕону ыт ытырбыт. Сайынны лаабырдар үлэлэрин бэс ыйын 5 күнүттэн саҕалаабыттар. Барыта 23 лаабыр үлэли турар. Сорох лаабырдарга оҕо аһылыгар быраабыланы кэһии тахсыбыт. Ол курдук эт оннугар кэнсиэрбэлэммит эти, окорочканы сиэтэ олоороллор, оҕуруот аһа, фрукта тийибэт. Бэс ыйын 15 күнүттэн 2 стационарнай лаабыр-«Лингва» уонна «Кэнкэмэ» үлэлэрин саҕалаахтаахтар. * * *

Үөрэх управлениетын начальнига В.Н. Дьяконова иһитиннэритинэн халаан уутунан сибээстээн «Лингва» үлэтин бэс ыйын 20 күнүттэн саҕалаабыт. Лаабырдарга анал харабыллар баар буолуохтаахтар. Куораттан кэлэн харабыллыр тэрлэтэр 180 тыһ. солк. көрдүүлэр. Харабыллааһыны тэрийэргэ үлэ ыгыттылар. 57 оҕо республиканскай лаабырдарга сынһана барбыт. * * *

«Намкоммунтеплоэнерго» генеральной директора Н.В. Игнатев иһитиннэритинэн Арбынна саҕа котельнай тутуута саҕаламмыт, 7 киһилээх биригээдэ үлэлибэ. Граф Бизэргэр котельнай өрөмүөннэнэр, Хатын Арыыга эмиэ саҕа котельнай тутуулар, проектанай-сметнай документацията онгоһулла сылдыр. Нам селотугар хоту өттүгэр сайынны уу турбата өрөмүөннэнэн үлэлиир, билигин соҕуруу өттүн ытыаары үлэ барар. * * *

Лесхоз начальнига М.В. Мордосов иһитиннэритинэн бэс ыйын 11 күнүгэр Модуттан 11 км ыраах сиргэ ойуур баһаара бэлиэтэммит, бэс ыйын 12 күнүгэр умуларыллыбыт. Ыһахтыр, араас тэрээһиннэри ытыгар тэрлэтэр уоту оттор буоллахтарына лесхозка киһи ытытан инструктаж ылаахтаах.

Бултааһын кэмигэр, атын да күннэргэ барыта 3 тыһ. кэрингэ киһи тыага тахсарыгар инструктаж ылбыт. Элбэх рейдэ онгоһуллубут. * * *

Тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнига И.И. Федоров иһитиннэритинэн закупочнойна 526 т үүт ыамыт, 372,4 т цельномолочнай үүт туттарыллыбыт, 1050 га сиргэ бурдук ыһылыбыт, 765 га сиргэ кормовой туорахтаах культура ыһылыбыт. Хоргуонпуй 100% олоордуллубут, оҕуруот аһа 70% олоордуллубут. Ааспыт өрөбүл күн тыа хаһаайыстыбатын министрствотын ыһаҕар ТХУ начальнига И.И. Федоров «Бастын начальник» ааты ылбыт, 50 тыһ. солк. харчынан бириэмийэлэммит. «Дьөһөгөй» баһынай хаһаайыстыба салайааччыта З.В. Винокуров «Үүт туттарар бастын баһынай хаһаайыстыба» ааты ылан 300 тыһ. солк. наҕараадалааммыт. * * *

Улуус мунһабын председателэ А.Х. Христофоров Москва куоракка бэйэни салайыныы бүтүн Россиятаагы съенигэр кытыыны ылбыт. Кинини кытта Саха республикатыттан делегацияда Ил Түмэн депутата А.А. Саввинов уонна Чурапчы улуунун мунһабын председателэ кирибиттэр. * * *

Бэлиэтэнэ В. РЫКУНОВА

ТУОХ? ХАННА? ХАҤАН?

Киин балыһа сонуннарыттан

Бэс ыйын 8 күнүгэр Мэнгэ-Хаҥалас улуунугар Майаҕа акушер-гинекологтартан 5 киһилээх делегация семинарга кыттан кэлиилэр. * * *

Бэс ыйын 10 күнүгэр эмп үлэһиттэрин күнэ бэлиэтэнэ. Бырааһынныкка хас да көрүнгэ күрэхтэр ытылынылар, бары олус көхтөөхтүк кытыннылар. «Бастын эмчит» номинацияда акушер-гинеколог Москвитина Е.Н. тигистэ. Уһун сыралаах үлэлэрин түмүгүнэн «РФ туйгун эмчитэ» знагынан врач-фтизиатр Соловьева Н.Н., «Республика туйгун эмчитэ» знактарынан кадры салайааччы Охлопкова Т.И., 1 Хомустаах балыһатын медиэстэрэтэ Данилова Л.В., РФ бочуотунай грамотатынан детскай отделение медиэстэрэтэ Новгородова В.Д., республика бочуотунай грамоталарынан врач-реаниматолог Жирков Н.Н., рентген-лаборант Неустроева А.А. наҕараадаланнылар. * * *

Бэс ыйын 12 күнүгэр Көбөкөн балыһата тэрлилли-

битэ 75 сылын ыһах ыһан үрдүк таһымна көрүстүлэр. Араас сылларга үлэли сылдыбыт ветеран үлэһиттэрин

Туоһулуур – сыппара!
Ааспыт нэдиэлэ устата: Поликлиникада приемна сырыттылар 1261 ыарыһах «Суһал көмөбө» 142 ынырыы кирирдэ
Родильнай отделениеба 7 оҕо күн сири көрдө (4 кыыс, 2 уол)
Хирургическай отделениеба 1 суһал, 1 былааннамыт операция онгоһулунна.

чиэстээтилэр, ынырылаах ыалдыттар эбэрделэрин, баҕа санааларын тиэртилэр. Түмүгэр балыһа үлэһиттэрэ бэйэлэрин күүстэринэн туруорбут эбэрдэ концерттарын көрдөрдүлэр. * * *

Сальмонеллез ыарыһага билигин да биридиилэн бэлиэтэнэр. * * *

Бэс ыйын 14 күнүгэр оҕолорго, 15 күнүгэр улахан дьонго МСЭ комиссията кэлэрэ күүтүллэр. * * *

М.Е. ТРАПЕЗНИКОВА

Сагарбат буолуохха сатамат!

Самаан сайыммыт кэллэ. Үөрэх дьыла түмүктэннэ. Ону кытта тэнгэ оҕо көгүл босхо барда. Бу кэмгэ кинилэр тугунан дьарыгыралларый? Үгүс ааҕааччы сайынны лаабырдарга сылдыбаллар диэххит. Самай сөп. Күнниги сылларга сайын оҕо дьарыктаах буолуутугар болдомто күүһүрэр. Бэс ыйыттан атырдыах ыйын ортотугар диэри араас хайысханан лаабыр арааһа үлэлиир. Ирдэбил быһытынан лаабырга 70 бырыһыан оҕо хабыллыахтаах. Холобура, улууска бастакыттан онус кылааска диэри 3078 оҕо үөрэнэр. Кинилэртэн 2080 оҕону лаабырга сырытыннарар былаан баар. Сайын устата барыта 28 лаабыр үлэлибэ. Билигин туругуна, 885 оҕо лаабырда сылдыр. Көрдөххө, сыппара чуолкай, ыйытыга эппиэт дьэнкэ. Ол эрэри, бу лаабырдарга үксүлэригэр кыра оҕолор сылдыбаллар. Оттон улаатан ээр уолаттар уонна кыргыттар лаабырынан хабыллылары аҕыйах. Кинилэр өссө да улахан киһи буолбатахтар, оҕо саастан эмиэ да тахса иликтэр. Онон икки саар икки ардыгар сылдыр кэмнэрэ. Кинилэр туох интэриэстээхтэрин, туохха дьулуһалларын билээри, аҕыйах оҕону кытта кэпсэтэн көрөн баран, кырдыга, сонһуйдум.

Мин иннибэр сытыы-хотуу көрүнгээх, чоҕулуспут харахтаах 14-15 саастаах уонча оҕо олоор кыргыттар да, уолаттар да таҕастара маарыннаһар. Шортка, футболка, кеда, кроссовка. Ыйытыга уһундук толкуйдуу барбакка, бэйэ-бэйэлэрин быһа түһэ-түһэ, хорсундук эппиэттииллэр. Оттон оруннаах буолуо диэ-

биппин, эһиги дьүүлүтүгэр таһаарабын. Холобура, оҕолор ханнык да хаһыаты, сурунаалы интэриэһиргээбэттэр, аахпаттар эбит. Эгэ, улуус хаһыатын ааҕыахтара дуо? Хас да оҕо „Якутск вечерний“ көрөллөр эбит. Онон криминал баар үһү. Наадалаах сонуннарын, иһитиннэриилэрин „В контакте“ сайттан булалла-

АНЫГЫ КЭМ ОБОЛОРО

рын этэллэр. Оскуолаҕа ханнык да куруһуокка сылдыбаттар. Кинилэргэ сөптөөх суох үһү. Ол иһин бэйэбит-бэйэбитигэр сылдыбыт дииллэр. Арай, бири уол „Ровесник“ оҕо тэрлэттин чилиэнэ эбит. Сөбүлээн көрөр киһиэ жанрдарыгар комедия уонна ужас бастакы миэстэбэ тураллар, салгыы мүчүргэннээх, уонна корейскай драмалар кэллэр. Билигин саха кыһа корейанка майгыныһыр, уола „Сумерки“ киһиэ героһа Джейкоб курдук буолуохтаахтар үһү. Төрүт культура туһунан ыйытыга „танһа эрэ үчүгэй“, „ураанхайдар“ диэн эппиэттэри иһиттим, түмүгэр олох да интэриэһиргээбэттэрин эттилар. Республика олоһуттан быһыта-орута „Азия оболоро“ оонһуу буолаары турарын, Туймаада ыһаҕар „туохха эрэ“ рекорд олохтонорун эттилар. Итиэннэ онно кириэн кытыннахтарына харчы биэрэллэр дуо? диэн бэйэбиттэн утары ыйыттылар. Кумирдара, идеаллара суох „Билигин кэм героһа“ диэн өйдөбүл эмиэ суох үһү. Буокканы, пибэни иһэн, табаҕы тардан боруобалаабыттар уонна сөбүлээбэттэрин кэпсэтиилэр. Түүн хаамар оҕолору билэбит дэһэллэр. 10 чаастан киһиэ төрөппүт арыалдыта суох уулуссаҕа тахсыа суохтаахтарын бары билэллэр эрэри, биридэ эмит, ону да олоор түөлбөлөрүттэн ыраапка

тахсаллар эбит. Уулуссаҕа түүн интэриэһинэй дэһэллэр.

Кэпсэтибит түмүгэр үс баҕа санааларын этэллэригэр көрдөстүм. Оҕолор үөрүүнэн сөбүлэстилэр, өрүсүһэ өрүсүһэ сангаран бардылар. Бүтүүтүгэр маннык буолла: харчы, элбэх харчы (дьэ, массына ылынарбар, маһаһын арынарбар); улахан, киэн-куон дьэ, өй (үөрэнэрбэр, идэ ыларбар, экзаменнарбын туттарарбар); сэри буолбатын, үчүгэй олох (проблемата суох, дьоллоохтук олоорбор); ситиһии (туохха барытыгар); биллиилээх киһи буолуум; ким да, хаһан да албыннабатын; аан дойдуга бүтэһик тыһыынча кэлбэтин; баҕабытынан кыах бэрилиннин; улахан оҕолор атаҕастаабатыннар. Мантан туох түмүгү онгоруохха сөбү? Элбэхтэн бири таллахха, билигин кэм оҕо наһаа уустук

буолбутун көрдөрөр. Оҕолор санаалара общество өйө-саанаата уларыан, бэйэ-бэйэбэ сыһыан уустугурбутун, харчы тугу барытын иллиир-саҕалыыр буолбутун, күн күрөс улаатан ордук санаһы сатылаабытын, төрөппүт болдомто тийибэтин, битэр ситэ ууруллубатаһын, соҕотохсуйууну кэпсииллэр. Онон кинилэр миэхэ киэн далайга эрдитэ суох устан иһэр курдук көһүннүлэр.

Кистэл буолбатах, оҕолор арыгылыыллара, табаҕы уода тардаллара, сыттыыллара, оскуоланы хат буолан бүтэрэллэр, оҕолонолорго күннээҕи олох көстүүтүгэр кубулуйан ээр. Бу барыта социальнай олох таһыма намтаабытын бэлиэтэ. Ону кытта тэнгэ оҕону иитии аныгы кэм бири саамай уустук боһуруоһа буолла.

Психологтар этэллэринэн, оҕо дуһанын тутуу кэпсэтииттэн саҕаланар. Бири-икки чаас ирэ-хоро кэпсэти, биригэ тугу эрэ гыныы бири күнү солбуйар. Оҕону кытта күннээҕини эрэ буолбакка, төһө баҕар саастаах буоллун, кэпсэтэ, санаатын истэ үөрэниг диэн сүбэлииллэр.

Мин санаабар, уйлуҕа эмчиттэрэ сыыспатахтара буолуо...

Л. УВАРОВСКАЯ

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

«Энсиэли» хаһыакка сибээс отделениеларынан, общественной сурутааччыларынан 2012 сыл иккис аҕарыгар сурутуу ытытылар.

2012 сыл иккис аҕарыгар сурутуу
6 ыйга — 360 солк.,
3 ыйга — 180 солк.,
1 ыйга — 60 солк.

Хаһыат индексэ — 54889,
нэдиэлэбэ иккитэ тахсар.

СУРУТУУ - 2012

Сарсын — эмп үлэһиттэрин күнэ

Сарсын эмп үлэһиттэрин профессиональнай бырааһынньыктара. Бу бэлиэ даатанан сибэстээн улуус кылаабынай бырааһа, РФ доруобуйа харыстабылын туйгуна, үрдүкү категориялаах тэрийэччи-быраас, үрдүкү категориялаах травматолог-быраас Л.А. Слещовтан балыһа үлэтин-хамнаһын туһунан кэпсиригэр көрдөстүбүт.

— Леонид Алексеевич, буолаары турар медицинскэй үлэһиттэр күннэрин биһиги улуус эмчиттэрэ туох ситиһилэрдээх көрсөлөрүө?
— Сылын аайы буоларын курдук, профессиональнай бырааһынньыкпытын улус эмчиттэрэ ыһах ыһан, бастынарбытын бэлиэтээн, үөрэн-көтөн, күрэхтэһэн бэлиэтибит, үлэбит үтүө түмүктэрин, ситиһилэрибитин киэн тутта

граммататын туттубут. Бу ситиһии - хас биридии эмчипит, техникескэй уонна көмө үлэһиттэрбит кыһамныылаах уонна сыралаах үлэлэрин түмүгэ буолар.
— Бу үрдүк көрдөрүүлэри ситиһэргэ улахан тэрилтэгэ туох оруулааһыт?
— Доруобуйа харыстабылын эйгэтигэр билигин 66 быраас, 237 орто анал үөрэхтээх медицинскэй үлэһиттэр үрдүк

Хатырык уонна 1-Хомуस्ताах участковой балыһатын эмчиттэрэ буолаллар. Манна уопуттаах эмчиттэри тэнэ эдэр эмчиттэр олус эппиэтинэстээхтик үлэлиэхтэрин сүлдэһэллэр. Быһыл Көбөкөгнө уонна Үөдэйгэ эмп тэрилтэлэрэ тэриллиттэрэ 75 сыллаах үбүлүөйдөөх сыллара. Бу балыһалар үлэһиттэрэ нэһиликтэрин туттаах тэрилтэлэрэ буолаллар саарбаҕа суох. Атын да нэһиликтэргэ бэйэлэрин үлэлэригэр олус бэринилээх, нэһилиэнньэҕэ убаастанар эмчиттэр үлэлииллэриттэн киэн туттабыт. Улуус киинигэр 200 тахса эмчит нэһилиэнньэҕэ медицинскэй өгөнү онорор. Манна бастатан туран, специализированнай врачнай

Хайдах олордугут, ыаллар?

Оҕо көмүскэлин күнүгэр Хатын Арыс нэһилиэгэр Кыһыл Дэриэбинэ „Мичээр“ детсадыгар оҕо площадката тутуллуутугар марафон буолан ааста. Кылаастык билиһиннэрдэххэ, „Мичээр“ детсад 1990 с. үлэтин саҕалаабыта. 1991 сылтан сибидиссэйинэн С.Н. Корякина ситиһиллээхтик үлэлиир.

Төрөспүттэр, детсад коллектива хорчуопка тэрийэн көхтөөхтүк кытыннылар. Е.П. Корчанова салайааччылаах Аппааны дьахтар сэби-

ҮТҮӨ САҒАЛААҤЫН

этэ оҕолорго анаан сүүйтэритэ суох лотерея оонньотон сэмэй кылааттарын киллэрдилэр. „Хатынчаана“, „Сандаара“ детсадтар аттракцион тэрийдилэр. Мустубут кырачаан кыргыттарга „Уһун суһоох“ конкурс ытылыһанна. Кыһыл Дэриэбинэ „Мичээр“ детсадын урукку итиллээччилэрэ концерт көрдөрдүлэр. Биэр сонун тэрээһининэн „Мини мисс-2012“ конкурс буолла. Манна 5 кыыс кытыһа. Кинилэр үс түһүмэһинэн талааннарын, сатабылларын көрдөрдүлэр. Түмүгэр, кытыбыт бары кэрэчээн кыргыттарга анал ааттар ингэриллинилэр. Оттон „Мини мисс-2012“ үрдүк аатын „Сандаара“ детсад итиллээччигэ Влада Алексеева ылла.

Бу курдук марафон үтүө саҕалааһынаах буолла. Оҕо площадката тутуллуутугар 64 тыһ. солк. кирирдэ. Коллектив марафонга кыттыгыт төрөспүттэргэ, олохтоохторго, выпускниктарга, ветераннарга истингирэх махтал тылларын тиэрдэллэр.

Н.Д. СИВЦЕВА, Хатын Арыс

„Азия оҕолоро — 2012“

кыайыылаахтара уонна призера „Азия оҕолоро“ оонньууга кыттар быраабы ыллылар. Намулуһугуттан спартакиадаҕа 61 оҕо кытыһа. Кинилэртэн бастык көрдөрүүлэри чэпчэки атлетикаҕа Тюрнорядов Андрей уһуну ыстаныһа иккис, Парников Артем 400 м мэхэйдээх сүүрүүгэ 1 миэстэни ылан ситистилэр. Тустууга уолаттар хамаандалара үһүс, кыргыттар бастагы буоллулар. Дубакка үһүс, буулдьанан ытыһа төрдүс, сааһымакка үһүс миэстэлэри ыллылар. Норуоттар икки ардыларынааҕы оонньуу отыйын 4-16 кк. ытылыһаҕа. Бу күннэр усталарыгар спортивнай

ӨНӨ ХААЧЫСТЫБАТЫН ТУПСАРАР ТУҤУГАР (Интервью)

ааҕабыт, инники соруктарбытын торумнуубут.

Кэлинни сыллар доруобуйа харыстабылыгар элбэх уларыйыылардаах, сайдыыга сана сүүрээндээх, ураты кэмнэр. Ол курдук, биһиги балыһабыт государственнай тэрилтэ аатын ылан, республикара 7 бастагы эмп тэрилтэлэрин иһигэр киирэн, биэр каналлаах үбүлээһингэ көһөн, экспериментальнай балыһа курдук бу сылтан үлэтин саҕалаата. Ону таһынан, доруобуйа харыстабылын модернизация программатыгар киирсэн, биэр сыл үлэлээн кэллэ. Пневмония ыарыһын ыалдыбыт оҕолорго, улахан да дьонго медицинскэй өгөнү федеральнай стандартка олоҕуран онорор буоллубут. Бу стандарты олоххо киллэрээри, 2 бырааспытын пульмонологияга уонна биэр бырааһы лечебнай физкультурага үөрэттибит. Быһылгыттан оҕо төрөтүүтүн федеральнай стандартын киллэриэхтээхпит. Ону киллэрэргэ бэлэмнэни үлэлэр ытыллаллар. Бу барыта биллэн туран, медицинскэй өгө хаачыстыбата тупсарыгар улахан оруулаах. Модернизация биэр сүрүн хайысхатынан эмтиир тэрилтэлэр материалнай-техникескэй базаларын тупсарыы буолар. Ол чэрчитинэн быһыл биһигини элбэх үлэ күүтэр, бу күннэргэ Намна 2 сүрүн эмтиир стационардыт дьиэлэрэ уонна 1-Хомуस्ताах учаастааҕы балыһатын амбулаториятын дьэтиин өрөмүөнүөһэ саҕаланыахтааҕар. Акушерскэй, онкологическэй сулуспаҕа сана медицинскэй оборудованиелар кэлэллэрэ күүтүллэр. Модут, Үөдэй балыһатыгар дьэ кэргэн быраастара үлэлииллэригэр анаан медицинскэй аппаратура, мизбэл кэлэрэ былаанналар. Хатырыкка 10 койкалаах модульнай балыһа тутуллар боппуруоһа быһаарыллан, бу күһүн саҕа дьэ аанын арыярга былааннны сүлдэбит. Федеральнай программа өссө биэр дьонун өттүнэн поликлиника медицинскэй үлэһитэрин хамнастара үрдээһинэ буолар. Бу биһиги үлэһиттэригэр таһаарыылаах үлэҕэ туспа стимул буолара саарбаҕа суох.

көмө оҕоһуллар. Поликлиника эмчиттэрин улахан коллектива мөлтөх усуллубуйаттан чаһыйан турбакка, доруобуйа харыстабылыгар буолар сана сүүрээндээри олоххо киллэрэллэр. Суһал көмөнү онорор үрдүк категориялаах биэлсэрдэр элбэх киһи махталын ылааллар, таһаарыылаахтык үлэлииллэр.

Стационардыт 7 отделениетын улууспут уопуттаах уонна киэн туттар быраастара табыгастаахтык сайаалаллар. Манна үлэлиир эмчиттэрбит үлэлэригэр ураты эппиэтинэстээх сыһыаннарынан, билиилэринэн-көрүүлэринэн дьон убаастабылын ылааллар. Бу кэһэн иһэр эмчиттэр күннэригэр көмө сулууспаларбытын, техникескэй үлэһиттэрибитин умнар сатамат. Кинилэр эмиз эмчиттэри кытта тэбис тэнгэ дьон доруобуйатын туһугар түбүктээх үлэни көрсөллөр.

— Кэһэн иһэр эмчиттэр күннэринэн доруобуйа харыстабылын үлэһиттэригэр туҕу баҕарыан этэй?

— Киин балыһа бары үлэһиттэрин, күндү ветераннарытын буолаары турар профессиональнай бырааһынньыкпытын — Эмчиттэр күннэринэн ис сүрэхпиттэн эбэрдэлиибин. Баҕарыан этэ бастатан туран, кытаанах доруобуйаны, таһаарыылаах үлэни, дьэ кэргэннигитигэр өйдөһүүнү-өйөһүүнү, дьолу — соргуну! Эһиги сыралаах, түбүктээх үлэбит куруук сыаналана турдун, дьонунт-сэргэбит махтала хаһан да уараабатын!

Кэһэптэ М. ПЕТРОВА

Партиялар олохторуттан

Нам уллуһун коммунистара быһыл эмиз Бөтүн, Модут икки ардынааҕы вышкаҕа, үгэскэ кубулуйбут, маай ыйдаагы коммунистическэй маевкаларын тэрийдилэр. Бу үөрүүлээх түмсүүбүтүгэр республикааҕы РФ КП рескомун секретара В.А. Губарев, Ил Түмэн депутаты, коммунистическэй фракция координатора А.И. Васильев ыалдыттаатылар. Бу тэрээһингэ Бөтүнтэн, Модуттан, Хатырыктан, Намтан, Дьокуускайтан 60-ча киһи кэлэн кытыһа. Үөрүүлээх күнгэ улуустаагы партиянай үлэ активистарыгар реском аатытан үрдүкү наҕараадалар туттарыллылар. Ол курдук, Порогов Спартак Васильевич И.В. Сталин үбүлүөйүнэй мэтээлинэн, Ушницкаҕа Февронья Дмитриевна уонна Василий Васильевич Эверстов Ленинскэй комсомол үбүлүөйүнэй мэтээлэринэн наҕараадаланнылар.

Күн иккис агарыгар мохсуоҕа уонна мээчигинэн сыал быраҕыһа хамаандаларга арахан күрэхтэһии буолла. Манна Модут хамаандата кими да илиилээх-атахтаах онорбото,

таһаарыылаахтык үлэлиихамны сүлдэһэллэр. Ол иһигэр, 1 уордьяннаах быраас, 3 Саха Республикатын үтүөлээх бырааһа, 14 Российскэй Федерация доруобуйатын харыстабылын туйгуна, 34 Саха Республикатын доруобуйа харыстабылын туйгуннарынэн киэн туттабыт. Үлэли сүлдээр быраастарыт агардарын курдуга (44%), орто медицинскэй үлэһиттэрит улахан агардара (55%) үрдүкү категориялаах үлэһиттэр. Үлэҕэ үчүгэй көрдөрүүлэрдээх буолуу - бу бастатан туран, коллектив биэр санаанан түмсөн, талбыт идэҕэ бэриниллээх сыһыана, үлэҕэ эппиэтинэстээх буолуу, уонна хайаан да дьонго амарах, истин сыһыан.

— Эмчит киһиэхэ туох хаачыстыбалар наадаларыт?

— Эмчит буолар киһи ураты хаачыстыбалардаах буолуохтаах. Инники эппитим курдук, ыарыһааха амарах, истин сыһыан. Талбыт идэтигэр ис сүрэхпиттэн бэринии, бэйэҕэ ирдэбил улахан оруолу оонньуур. Үрдүк билиилээх буолуу, кыраттан чаһыбат характер ирдэнэр. Биллиилээх киһи этэн турардаах «Можно быть плохим художником, плохим строителем, но преступление быть плохим врачом».

— Улууспут дьонун доруобуйатын харыстабылыгар бүгүнгү күнгэ кимнээх үлэли сүлдэһэллэригэр?

— Биһиги эмчиттэрбит улус олохтоохторун доруобуйаларын харыстабылыгар түүннэри-күнүстэри сыралаһан үлэлииллэр. Улууспут 22 нэһилиэгиттэн 10-гар орто үөрэхтээх биэлсэрдэр кыһамныылаахтык үлэли сүлдэһэллэр. Олортон биэр бастыһына Кыһыл Дэриэбинэ биэлсэрэ Сивцева Аграфена Михайловна Саха сирийн эмчиттэрин делегациятын иһигэр киирсэн, быһыл Москва куоракка буолбут Бүтүн Россиятаагы медицинскэй форумга кытан кэллэ. Биэр улахан уонна түмсүүлээх коллективтарынан

Оонньууларга диэри — 19 КҮН

эрэ күрэхтэһиилэр буолбакка, араас культурнай ис хоһоонноох тэрээһиннэр ытыллаллар. Оҕоха Намтан 90 оҕо, 10 салайааччы кыттар былаанналар. Ол иһигэр „Нургуһун“, „Мичээр“, „Модутчаана“, „Сардаҕа“, „Ручеек“ үнүү ансаамбыллара, оҕо цирковой студиялар кириэхтэрэ. Кинилэр Дьокуускайдаагы сынньанар-чэбдигирдэр лааһырдар базаларыгар түһэн оонньууларга бэлэмнэһэхтэрэ. Маһнайгы бөлөх, 43 оҕо, бэс ыйын 16 күнүгэр кирирдэ. *Л. УВАРОВСКАЯ*

МААЙ ҮЙДААҒЫ МАЕВКАҒА

икки көрүнгэ эрэллээхтик кыайан, бириһи барытын хомуйда. Үөрүүлээх маевкабытын оһоукай күрэхтэһитинэн түмүктээтибит. Улахан болгомтонун эгээччи хомоой тылыгар-өһүгэр, ис хоһоонугар, маастарыстыбатыгар уурдубут. Бу ыйлыбыт хаачыстыбалары Хатырык нэһилиэгиттэн

Слещова Евдокия Николаевна илдьэ сүлдэра бэлиэтэнэн, кыайыылааһынан биллэриллиннэ. Дьэ, ити курдук үс нэһилиэк кырдыастара үлээннээхтик көрсөн үөрэн-көтөн, ыллаан-туойан, дуоһуя сынньанан бардылар. *М.Ф. КУГДАНОВ-Мэйик Наахар, Бөтүн*

Кииһи — кииһэхэ

Орто дойдуга, айылҕа ыйытынан, айылҕа быһаарытынан диэххэ дуу, мөлтөх доруобуйалаах оҕолор үгүстэр. Буолаары буолан, доруобай эдэр дьоннортон ыарыһах оҕо төрөөһүнэ кэнини кэмнэ элбии турар. Экологиябыт содула, аспыт-үөлбүт туруга, олохпун укулата буолаҕа...

Биһиги улахан сиземмит Павлик хайы-үйэ 8 саастаах. Бэрт эрдэ төрөөн, биир киилэ эрэ ыйаһыннаах кыра кийичээн, онтон сыһыа улаатарыгар түбүк, сыра-сылба үгүс этэ. Аныгы үйэҕэ медицина күүһэ бэрдэ буолаҕа, хата, этэнгэ син тулуктастыбыт, оҕобут сүүрэр-хаамар, барыны бары син өйдүүр, оҕо-оҕо курдук мэник-тэник. Мөлтөхпүт диең — саңарар саңабыт уонна уопсай психологическай бытаарыбыт буолар.

Онуоха 5-6 сааһыттан сизем-

Оҕо социальнай реабилитациятын кииһин 10 сылыгар

Р о с с и я б а , республикаҕа дьизэ кэргэни араҥаччылыыр политика бытыллыбыта балайда буолла. Ол чэрчитинэн дойдуга олох ыарахаттарыгар түбэспит оҕолору, дьизэ кэргэтэри көмүскүүр, өйүүр сыаллаах дьизэ кэргэн кииһнэрэ, оҕо приюттара арыллыбыттара.

ОҒОЛОР ТУСТАРЫҒАР

Нам улдуһугар 2002 сыл ыам ыйыгар Саха республикатын Правительствоһын 225 №-х дьаһалыгар олобуран, көрүүтэ истиитэ суох хаалбыт, олох араас ыарахан түгэннэригэр түбэспит оҕолору көрөр-истэр, араас хайысхалаах көмөлөрү оңорор сыаллаах саастарын ситэ илик оҕолорго анаммыт 15 миэстэлээх «Оҕо приюта» урукку ПМК хонтуоратын сөргүтэн, өрөмүөннээн үлэтин саҕалаабыта. Директорынан күн бүгүнүгэр диэри үлэлини олоҕор уопуттаах педагог Маркова Любовь Михайловна анаммыта. Социальнай педагогтар, психологтар, медик, иитээччилэр киирибит оҕолорго сөптөөх көмөнү оңорон барбыттара. Оҕолорго аналлаах араас хайысхалаах сайыннарар, доруобуйаларын тупсарар, аралдьытар үлэлэр, тэрээһиннэр былааннахтык үлэлэрин саҕалаабыттара. Ааспыт сылларга манна үлээһэн ааспыттара психологтар Кинова М.И., Хордогосова Н.Н., соц-педагогтар Софронова Н.Н., Шапошникова М.И., Винокорова М.М. оҕа

Онтон оҕо уонна дьизэ кэргэнгэ социальнай көмөнү түмэр, сүрүнүгүр сылтан 2008 сыллаахха оҕо приютун уонна дьизэ кэргэн кииһнэрин холбоон Намнааҕы саастарын ситэ илик оҕолору реабилитациялыыр кииһи тэрэлибитэ.

Бу 2012 сылга Намнааҕы саастарын ситэ илик оҕолору реабилитациялыыр кииһи тэрэлибитэ 10 сылын туолар. 10 сыл устата биһиги тэрэлибитэ иһинэн саастарын ситэ илик 1485 оҕо уһун, кылгас кэмнэргэ олон аастылар. Манна киирибит оҕолор миннигэс аһы аһаан, сылаастык утуһан, иитээчи, медик, психолог, социальнай педагог көмөлөрүн ылан айгыраабыт уйулдалара бөһөргүүр, чөлүгэр түһэр, атыннык эттэххэ, реабилитацияланар. Опытаах иитээччилэр Шадрина С.З., Потапов Д.И., Алексеев В.С., логопед идэлээх Никонов А.В., психолог Кокарева С.М. араас иитэр-үөрэтэр үлэни тэрэиллэр. Төһө да оҕолор уларыа турдаллар, саастарынан

ДЬИЭҒЭ ҮӨРЭНЭР ОҒОҒО УРАТЫ СЫҒЫАН

мит Нам с. 2 №-дээх «Кустук» оҕо саадыгар сылдьан, тэҥ саастыылаахтарын кытта алтын, тэрэлтэ, коллектив дьени билэ улаатта. Сатаннын-сатамматын занятиелаан, дьарыктаан, утренниктарга кыттан баһаамын эбиллибитэ. Онон сибэдиессэй Данилова Ф.Т. салайааччылаах десаппыт коллективыгар, воспитателлэргэ, техуэлэһиттэргэ махталбыт улахан.

2011 сыл күһүнүгэр Павлик Нам начальнай оскуолатыгар маннайгы кылааска үөрэнэ киирибитэ. Инбэлиит оҕо буолан, дьизэ үөрэнэ. Учууталбыт Неустроева Вероника Ивановна диең эдэр учуутал. Аммантан төрүттээх, биһиги улуспугулар иккис сылын үлэлиир, 7 сыл педагогическай ыстаастаах үрдүк үөрэхтөөх учуутал. Вероника Ивановна

бэйэтэ начальнай оскуолаҕа үһүс кылаастарга кылаас салайааччыта. Ол быһыыгар биһиги сиземмитин дьизэҕэ кэлэн нэдиэлэҕэ үстэ үөрэтэр. Математикаҕа, азбукаҕа, нуучча тылыгар, уруһуйга, ааҕыга, үлэ уроугар уолбутунаан бэркэ табыллан үөрөннилэр. Вероника Ивановна сүрдээх тулуурдаах, оҕону өйдүүр, чугастык сыһыаннаһар педагог эбит. Доруобуйата мөлтөх оҕо арыт сылайыа, арыт халпырыстыаһыа, сүрүөлдүө, ону барытын таба көрөн, аттаран, кыһанан туран, биһи да күнү көтүспөккэ, сыралаһан туран үөрэттэ. Ол түмүгэр, математиканы додо курдук сөтүгүр буолдубут, отукка диери нууччалыы-сахалыы эбэр-көрүтэр, тэтэрээккэ үлэтэ баһаам. Буукубаар уроугар буукубалары барытын үөрэттилэр,

саңарара мөлтөх буолан, элбэх дорҕоону кыайан эпэт, ол да буоллар, син ааҕар. Тылбыт саппааһа, эйгэтэ кыра буолан, тыл суолтатын, ис хоһоонун ситэри өйдөөбөт, манна элбэхтик үлэлэниэххэ наада диең учууталбыт куруук этэр, сүбэлиир.

Павлик учууталын сөбүлээн, ылынан, кэлэр кэмин кэтэһии бөҕө буолар, бэлэмнэһэр, уроугун ааҕан кыһаллар-мүһэллэр. Вероника Ивановна дьизэ үлэни мэлдьи бизэрэн уонна ону ирдээн, бэрэбиэркэлээн, уолбутун уроугун ааҕарга үөрэттэ. Онон маннык ыалдьар, дьизэ үөрэнэр оҕо табыгастаах учууталга түбэһэн, үөрүүбүт улахан. Уруккута маннык оҕолуун үлэлэспэтэх эрэри, сүрдээх кыһамныылаахтык, сааһатын ууран үлэлиир Вероника Ивановна чаччы да үчүгэй учу-

утал, иитээчи буолан тахсыах эдэр учуутал эбит. Кылгастык да кэпсэтэн аастаахха, Вероника Ивановна болҕомтолоох, оттомноох, эпипэтинэстэх буолара тутта кэстөр.

Онон, биһиги дьизэ кэргэн аатыттан күндү учууталбытыгар Вероника Ивановна Неустроеваҕа ис сүрэхпитигэ махтанабыт, сиземмит барахсан, төһө да сирдээҕи олоххо анала ыарыһы, бытаарыһы кытта да сибээстэннэр, син оҕо-оҕо курдук ааҕар-суруйар кыахха киирэн, үөрэххэ бастаах онкуду уурбутуттан үөрэбит уонна астынабыт. Учууталбытыгар бары үтүнө, ырааһы, сырдыгы эрэ баҕарабыт.

М. ИГНАТЬЕВА, Нам с.

Дьизэ кэргэн- итти кыһата

звезда» конкурска, Аммосовскай, Угловскай ааҕыларга кыттан эмиз ситиһилэнэллэр. Потапов Д.И. салайар «Намчаана» цирковой студията «Мамонтенок» фестивалыга иккитэ кыттыһы ылбыта.

Сылын айы Киин иһинэн сайынны кэмнэ элбэх оҕолоох, кыра дохуоттаах, аңардас ийэлээх-аҕалаах дьизэ кэргэн-тэн, КДН, ПДН учуутугар турар оҕолору хаһан сынһалангы тэрийэбит. Киин иһинэн сылын айы 3-4 лааҕыр үлэлиир. Сайын үгэннээн, айылҕа ситэн турдаҕына «Кэңкэм» базатыгар экологическай «Тропинка» лааҕыр үлэлиир. Оҕолор манна дуоһуйа сынһанан, айылҕаны кытта алтын, элбэҕи билэн-көрөн кэлэллэр. Улуус оскуолаһарын, Нам селотун администрациятын кытта дуоҕабардаһан үлэ, сынһалан лааҕырдарга үлэлииллэр.

Маны таһынан, биһиги оҕолорбут үлэ, социальнай сайдыы министерствота анаабыт путевкаларынан республика тас өттүгэр эмиэ сынһаналлар. Ол курдук Яковлева Саһаа «Орленок», Григорьева Шура, Захарова Сайыһа, Винокорова Люба «Океан» лааҕырдарга сынһаммыттара.

Биһиги тэрэлтэбит саастарын ситэ илик оҕолор көрүүтэ-истиитэ суох хаалбаттары уонна буруйу оңорботторун туһугар үлэлэһэр тэрэлтэлэри: КДН (Ядрихинскай М.А.), ПДН (Москвитина Л.П.), Дьизэ кэргэн отделын (Степанова Т.Н.), опека уонна попечительство отделын (Винокорова М.М.), нэһилиэк администрацияларын, оскуолаһары кытта ыкса сибээстээхтик үлэлиир. Ыалларынан патронажтарга, рейдэлэргэ, нэһиликтэринэн сылдьан араас сэрэтэр- өйдөтөр үлэлэри биһи сылаллаахтык ыһтарга кыһанабыт.

Биһиги оҕолор тустарыгар күннээҕи үлэбитигэр, араас тийэбит наадаларбытын ситэрэн биэрэргэ амарах санаалаахтар туора турбакка көмөлөрө улахан. Ону сылын айы ыһтыллар попечителлэр түмсүүлэригэр махтана бэлиэтээн аһабыт. Биһиэхэ мэлдьи көмөлөһөллөр: Ил Түмэн депутата Нь.С. Тимофеев, «Копиртехсервис» (Никифоров А.Т.), «Айан-транс» ООО (дир. М.И. Румянцев), «Ника» маһаһын (Сокольников А.Н.), «Глория» маһаһын (Иванова Л.Е.), пенсионнай фонда управлениета (Ядрихинскай К.К.), Намнааҕы педколледж «Вера» кулууба (Байанаева П.Д., Сысолятина А.П.). Биһирдүүлээн көмөлөһөр дьоммутугар: пастьер А.И. Ивановка, норуот маастарыгар А.И. Шадринга, чааһынай предпринимателларга: Алексей Кириллинга, Людмила Собакинаҕа махтанабыт.

Ити курдук, бу оҕо тэрэлтэтэ, кылгастык бэлиэтээн аастаахха, 10 сыл устата үлэлээн кэллэ. Төһө да материалнай базабыт ирдэбилгэ толору эпипэттээбэтэр, эргэ, кыараҕас да буоллар, бэйэтин кыаһын сөптөөх үлэни ыһта олоһор. Олохторугар ыарахаттары көрсүбүт дьизэ кэргэттэргэ инникитин да күүс-көмө буола туруо.

Т.С. ЕГОРОВА

Бэйэлэрин чөл олохторунан үтүө холобур буолар дьизэ кэргэт-тэр хас биһирди нэһилиэккэ аһыйаҕа суохтар. Бүгүн кэспир ыалым иллээх-эйэлээх, общественной олохтон туора турбат, Аппааны нэһилиэгин олохтоохторо Лена Тарасовна уонна Александр Филиппович Тохтобиннар буолаллар. Кииһилэр атыттартан урагы-лара диең элбэх оҕолоохторо, итиэннэ интернациональнай дьизэ кэргэттэр аһааннарыгар киирсэллэр буолар. Манна даратан эттэххэ, Аппааны бөһүөлөгэр, улуспун хайа да нэһиликтэринээҕэр, интернациональнай дьизэ кэргэн аһаана балай да. Оччолорго эдэркээн Лена уонна Саһаа сүрэхтэринэн сөбүлэһэн, харахтарынан хайҕаһан 1981 с. сир аһа үгэннэбит кэмигэр алаһа дьизэни тэринэн туспа ыал аатын сүкпүттэр. Онон Аппааны нэһилиэгэр Тохтобиннар диең өссө эбии саңа ыал үөскээбитэ. Дьизэ аҕа баһылыга омугунан хаака. Икки тус туһунан омук олозу көрүүтүгэр, ыһыныгыгар тух оэмэ ураты баара буолуо. Ол эрэри, олоххо баар итэҕэстэри-быһаҕастары таптал эрэ күүһэ кыайар кыахтаах. Таптал тугу кыайбатаҕа баарый...

Кииһилэр күнүбүгүн биэс оҕо тапталлаах төрөспүттэрэ, икки сиэн эйбэс эбэллэрэ, эһээлэрэ дэтэн улахан дьизэ кэргэн буолаллар.

ЫАЛ ЭЙГЭТИН ТУТАН

Төрөспүт быһыытынан оҕону иитиигэ улахан болҕомтолорун турулар. Ол үтүө түмүгэ оҕолор бары үрдүк үөрэх кыһаларыгар ситиһилээхтик үөрэнэр. Үөрэхтэрин бүтэрээт Дьокускайга, Намна үөрэммит идэлэринэн үлэли-хамсыы, үүнө-сайда сылдьаллар. Оҕону иитиигэ саамай көдьүстээх ньыманан, тылынан эрэ буолбакка, олоххо бэйэ сыһыанынан холобурдаан көрдөрүү буолар. Ыал ийэтэ Лена Тарасовна бастын хаһаайкатын таһынан, олоххо көхтөөх позициялааһынан биллэр. Ону «СР Үөрэҕириитин туйгуна» бэлиэ, «Медаль Материнства» 2-с степәннээх кавалера буолбута туоһулуур. Маны таһынан, нэһилиэгэр дахтар сэбиэтин уонтан таһа сыл сатабылаахтык салайбыта. Билигин да араас общественной хамсаһыннары салайар, тэрийсэр. Дьизэ кэргэн аҕа баһылыга Александр Филиппович ОБЖ учуутала, «СР Үөрэҕириитин туйгуна», «Почетный донор РФ», норуоттар икки ардыларынааҕы «Саха-Азия оҕолоро» фонда стипендиата, «За активную работу в ДОСААФ СССР» бэлиэлэр хаһаайыннара. Кииһилэр нэһилиэк, улус таһымыгар ыһтыллар араас общественной, спортивной, күрэхтэһиилэр кыһылылаахтара.

Оҕону иитиигэ уопуттаах ийэ бу курдук сүбэлиир: «Оҕолорбутун куруук бэйэбитин кытта тэбис-тэҥнэ сырытыннараран араас спортивной, ааҕар, туризм күрэхтэригэр кытыннарарбыт. Оҕо көмүскэлин күнүгэр хайаан да Дьокускайга сынһатан, күүлэйдэтэн оҕо ырааһынныгар үтүө өйдөбүлү хаалларарбыт. Музейдары, интерэһинэй оһоһукарты, быһастакалары кэрэтин көрдөрбүт. Оскуола сылларыгар барылары кэрэ эйгэттигэр сыһыанан музыкальнай оскуолаҕа сырытыннарарбыппыт. Бэйэбит ити өттүгэр улахан талаана суох буоламмыт. Дьобуру сайыннарар лааҕырдарга сырытыннарарбыт, олимпиадаларга кытыннарарбыт, дьарыктырбыт. Оҕолорбутугар хаһан да харчыны харыстаабат этибит. Үлэ чааһын, кизэһэнни аһылык кэһиттэн хайаан да дьарыктыыбыт, бэйэлэрин икки ардыларыгар толкуйдуур күрэхтэри тэрийээччибит. Компьютер техниката биһиэхэ биһи бастааһынан баар буолбута, ол гын баран субуота, өрөбүл эрэ күннэргэ көнүллүүрбүт. Күннээҕи бириэмэбитигэр режими туһунаннара үөрэппиппит. Оскуола сылларыгар араас баар буолааччы, ол гын баран уол оҕону хаһан да көмүскэспэт этибит. Уол оҕону истэн турдаҕына көмүскүүр олуона. Оҕолор бары аҕаларын дойдуларыгар бара сылдьыбыттара. Хакаастар олус аймаһымсахтар, олус үлэһиттэр. Саһалартан улахан урагылар суох. Үүнээһини оҕуруот аһын арааһын хото олордоллор, онон элбэххэ үөрөнним».

2010 с. Учуутал сылыгар Тохтобиннар улуска «Бастын учуутал дьизэ кэргэн» үрдүк ааты чистээхтик сүкпүттэр. Кииһилэр биэс туруктаах ыал буоланнар, кэнээһи гычаттар саһрааһыннар диең 2011 с. «Үтүө холобур» үрдүк ааты ингэрибиттэрэ. Быйылгы сылга улус «Бочуотун кинигэтигэр» кииһилэр ааттара сүпсүтүк суруллубута.

М. ПЕТРОВА

Бу анал балаһаҕа Приморскайдаагы тыа хаһаайыстыбатын институтун бүтэрэн, «зооинженер» идэтин ылан, өр сылларга «Дьокуускай» совхозка биригэдьирийэн, зоотехнигынан, техник-осеменаторунан үлэлээбит, сүөһүнү иитиһигэ баай уопуттаах специалист, 2011 сылтан Хатыҥ Арыы нэһилиэгэр техник-осеменаторунан үлэли сылдьар Татьяна Петровна Дьяконова улдуус олохтоохторугар, хаһаайыстыбаларыгар бэйэтин сүбэлэрин тиэрдэр.

Ынаҕы искусственай буоһатыы бу зоотехническэй-ветеринарнай наука сүнгэн ситиһиитинэн буолар. Эскөтүгү биир атыыр оҕуһунан 40-50-на тиийэр ынаҕы саптарар эбит буоллаҕа, билигин искусственай буоһатыы ньыматын биир үчүгэй хаачыстыбалаах бородуо атыыр оҕус сизмэтэниэн 20 тыһынчара тиийэр ынаҕы буоһатыаҕа сөп. Сөптөөхтүк тэрийдэххэ ынах буоһаһынын быраһыана оҕус сабан буоһатарынааҕар биллэрдики үрдүк буолара дакаастанан турар. Оҕуһунан сабыллан ынахтарга киэҥник тардаммыт ыарылары: бруцеллез, туберкулез, вибриоз, трихомоноз, араас эчэйилэр ис-

Саха сиригэр холмогорскай бородуода билигин баар сизнчэрдэрин толору аһылыгынан хаачыйдыаҕа, турар сирдэрин тупсардыаҕа сылга биир ынахтан 3800-4500 кг үүтү ыахха сөп. Голштино-фриз бородуода оҕус сизмэттэн ылыллыбыт сизнчэр ынахтар 6500 кг үүтү биэрэр кыахтаахтар.

ГОЛШТИНО-ФРИЗ

Бу сүөһү Америка уонна Канада сиригэр Голландияттан аҕалыллан тэнийбит. Дьүһүнэ хара, ардыгар кыһыл эриэн. Үүт бородуода уонна үүтүн сыата холмогорскай бородуодатан үрдүк. Биир ынахтан ортогунан 7020 кг үүтү Россияҕа, Америкаҕа 10000 кг үүттэн ордугу ыылар. Билигин холмогорскай бородуоданы

ственнайдык буоһатарга сизмэни орбонҕу, маатка буомун аһаран мааткаҕа яйцевод чугаһынан илэрсиллэр. Спермотозоид яйцеводка ахсаан өттүнөн аһыаан тиийэрин хайаан даҕаны учуоттанылар.

Пуун иһэ мэлдьи ыраас, техник-сизмэлээччи чэбэрдик туттуохтаах, туттар инструментаары спирттөөх растворунан ыраастыахтаах, сперма уулларар уугун кыраадыһын хайаан даҕаны тутуһуохтаах, сперманы азоттан таһаарарга, киниэхэ дьайар куһаҥар өрүттэр суох буолуохтаахтар.

Ынах уһатар килиэккэтэ — яйцеклетка яичника үөскүүр. Кини живчиктэн 15-20 тыһынча төгүл бөдөн, көннөрү хараһынан да көрүөххэ сөп. Яйцеклетка аһыах ахсааннаахтык үөскүүр. Половой цикл аайы уочаратынан уҥа биттер хаҥас өттүнээри яичникка сиппит фолликулга (граафов хабах) биир яйцеклетка үөскүүр, бэрт дэҥнэ эрэ 2 яйцеклетка үөскүүс сөп. Яичниктан яйцеклетка яйцевод салбырдыаһынан

Куһаҥаннык аһатыллар ынах яйцеклеткатын ситиһигэ бытаарар, онтон олус ырдаһына көүүүттэ кириэрэ уурайар. Ынах кыратык көүүбүтүн да иһин яйцеклетката ситэ сайдыбата буолан ууланар кыаҕа суох буолар. Кыһынын куһаҥаннык аһатыллыбыт ынах кулун тутар, ыам ыйын усталарыгар төрөөтүбүнэ мэччирэг саҕаланьытыгар үксүгэр көтөх туруктаах буолан, өргө диэри кыайан көүүбэт, онон буоһаабат. Дьүдөх ынах балаһан ыйыгар эрэ тиийэн этин-синин турууга ситэн, боһууру кыахтанар. Ол эрээри, ити кэмтэн ыла сүөһүнү кыһынгы хотонго туруоруу саҕаланар буолан сайын устатыгар буоһаабакка хаалбыт ынах кыһын буоһатылларыгар эрэл кыра. Онон ынах кытарааһына, торбостоһуона билигин да саҕаланар бара туруутугар, татымнык аһатыгы сүрүн төрүөтүнэн буолара саарбаҕа суох.

Орто уонна үчүгэй уйуулаах ынахтары төрүөхтэрэ ахсыннык ыйтан саҕаланан кулун тутар ыйга

кирибит түбэлтэтигэр сарсырда эрдэ, иккиннин киэһэтигэр, оттон күнүс көүүбүтэ билинээҥи киэһэ, иккиннин нөнүө сарсырдагыгар саптарыллар. Живчик ынах буомугар 48 чаас сылдьар, ол гынан баран бэйэтэ 30 эрэ чаас устата өлбөт, яйцеклетка яичниктан тахсан баран 6-8 чаас эрэ устата тыһыннаах буолар. Онон буоһатарга олус эрдэ, эбэтэр хойугаан буоһатыллыбат. Сизмэлээх иннинэ ынах орбонгон ыраас, сылаас мыйылаах уунан сууян баран фурацилин суурдаһынын сиигирдиллэр, таһынан кууруор диэри сотуллар.

Ынаҕы үчүгэйдик, бириэмэтигэр ууланнарар сылтан:

— Саха сүөһүтэ сылын ахсын аһылык зоотехническай нуорматын 60-65%-нан эрэ хаачычыллар. Уһун кыһынга, 50 кыраадыс тыһынчыга бу сүөһү төрүөх биэрэрин, ынаһын учуоттанылыахтаах. Ынах хотонго 8 ый устата чэчэйиккээ туруутугтан, рационугар кальций тиийбэтигэр, хараҥа хотонго

ИСКУССТВЕННОЙ БУОҔАТЫЫ — БАРЫСТААХ

куственнай сизмэлээһин ньымата туттулуобуттан быдан тохтоото.

Искусственнай буоһатыы түмүгэр бородуода сүөһү ахсаана лаппа элбээн, бородууксуйатын биэриитэ үрдээн, бэртээхэй саҥа бородуода сүөһүлэр үөскэтиллэн хаһаайыстыбаттан чааһынайыгар тиийэ сүөһү хаһан төрүүрө, хаһан сизмэлэнэрэ былааннанан, төрөлкөй төрүөх ылыллан бу ньыма бары өттүнэн барыстааһын бары бэрдэ диэн билэ олоһобут.

Культурнай-тупсарааччы бородуодар араас оройуоннарын билиги республикабытыгар 30-с сыллар бастагы ангардарыгар олохтоммуттара. Лена өрүс сүһүнүөҕү Ленскэйтэн Нам оройуонугар диэри 5 оройуонга холмогорскай бородуодар тупсарааччы быһытынан быһаарылланнар, билигин да сүһүнүнэн ити бородуодалары кытта үлэ ыгытылар. Совхозтар үрэллэбиттэрин кэннэ сүөһү баһыйар өтто чааһынай хаһаайыстыбага турарынан сибэстээн, кинилэр ирдэбиллэригэр эппиттээн, «Сахаплемобедение» ОАО оройуоннаһыны тутуспакка эт уонна үүт бородуода оҕустар сизмэлэринэн толору хаачыйан олоһор. Сүөһүлэрин бородуодатын тупсарыан баҕалаахтарга: эт бородуодалартан абердин-ангусскай, калмыцкай, герфордскай, үрүң төбөлөөх казахскай, бэйбит сахабыт оҕуһун сизмэтэ, үүт бородуодалартан голштино-фризскай, холмогорскай, ону таһынан эт-үүт бородуодатан симментал оҕустар сизмэлэрэ осеменаторскай пуунга сайаапка быһытынан кэлэ тураллар.

Ынаҕы бородуода оҕустар сизмэлэринэн искусственай ньыманан буоһатыах иннинэ «бородуода» диэн тыл туох суолталааһын хайаан даҕаны билиэх тустаахпыт. Бородуода диэн киһи үөскэпит биер төрүттээх, хаһаайыстыбаннай, физиологическай уонна морфологическай хаачыстыбаларынан биер, бэйэлэрин уратыларын төрүөхтэригэр уларытпакка биэрэр элбэх ахсааннаах тыа хаһаайыстыбатын сүөһүтүн бөлөһө ааттанар.

Бородуоданы тиһигин быспакка тупсаран, саҥардан иһилиэхтээх. Тыа хаһаайыстыбатын сүөһүлэрин бородуодалара бэйэлэрэ структуралардаахтар. Тустаах структурала бородуода иһинээҕи тиип, бородуода племенной уонна табаарынай көрүгүнэрэ, линиялар, семейвола уонна заводской тиип кириэрлэр. Бородуода иһинээҕи тиип диэн айылда уонна хаһаайыстыба өттүнэн туһунаан зонага тарданан үөскэбит сүөһүлэр бөлөхтөрө ааттанар. Заводской тиип — бу племенной собуокка уһун кэмнээх, анал хаһысхалаах селекциальнык үлэ түмүгэр үөскэтиллибит сүөһү бөлөһө буолар. Линия диэн бэйэлэрин тииптэрин уонна биэрэр бородууксууларын тэн, биер биллилээх атыыр оҕустан төрүттээх сүөһүлэр бөлөхтөрүн ааттанар. Семейство диэн биер уһуллук үчүгэй ынахтан төрүттэнэн тахсыбыт үрдүк бородууксуулаах ынахтар бөлөхтөрө ааттанар. Семействоларга баһын линиялар оҕустары сыһыарылыахтаах. Семействолары кытта тиһигин быспакка үлөлээтэххэ хаһаайыстыба иһигэр аһыах сыл иһигэр саҥа генеалогическай структуралаах племенной сүөһүнү үөскэтиэххэ сөп.

Биһиги улууспутугар чааһынай сүөһүлээхтэр, тариллибит хаһаайыстыбалар бэйэлэрин баҕаларынан сакаастыыр, туттар бородуодаларынан холмогорскай бородуода буолар. Бу сүөһү үөскэбит сирэ Архангельскай уобалас. Үүт бородуода. Үүтүн сыата 3,6-4,4%. Сүөһү дьүһүнэ хара уонна хара эриэн, ардыгар кугас эриэн буолар.

кытта булкуйан уһуллукчу сизнчэр сүөһүлэри таһааран эрэллэр.

ҮРҮҢ ТӨБӨЛӨӨХ КАЗАХСКАЙ БОРУОДА

Бу бородуода Казахстан истиэбин оройуоннарыгар уонна Волга өрүс аллара сүһүнүнэн үөскэтиллибитэ. Онон түргэнник ситэр эт бородуодатын ылар сыалтан олохтоох казахскай бородуоданы герфорд диэн Англияттан төрүттээх бородуоданы кытта холбоон үөскэпиттэрэ. Бу бородуода түргэнник ситэр, этин хаачыстыбата үчүгэй, бэйэтин экстерьеринэн уонна дьүһүнүнэн герфордтарга майгыныныр, соччо улахана суох. Этин тахсытыта 63-67%. Интенсивнейдик иитилибит борооскулар 13-14 ыйдарыгар 330 кг.-тан ордоллор. Дьүһүнэ кыһыл, иһигэр, атахтарыгар маҥанардаах, төбөтө маҥан.

САХА БОРУОДАТА

Аһыах ахсааннаах генофонд. Дьүһүнэ эбирдээх хара эбэтэр үрүң эриэн. Аһылыкка бор, тыһынныны тулуйумтуо, этин хаачыстыбатынан аан дойду «мрамор» эттирэттэн хаалсыбат. Үүтүн сыата үрдүк.

СИММЕНТАЛЬСКАЙ БОРУОДА

Бу бородуода бастаан үөскэбит дойдута Швейцария буолар. Дьүһүнэ сырдык күрөң, кугас эриэн буолаллар. Симментальскай сүөһүлэр элбэх үүтү да, эти да биэрэр кыахтаахтар. Ортогунан 4000 кг үүтү биэрэллэр, үчүгэй усудуобуйаҕа, аһылыгынан хаачыйдыаҕа түргэнник улааталлар, төлөһүйэллэр. Республикара элбэх сыллаах үлэ түмүгэр саха бородуодатын кытта холбоон эт-үүт хаһысхалаах симментальскай бородуода сизнчэрдэрэ үөскээтилэр.

Искусственнай буоһатыыга сайаапканын кэлэр бородуода оҕустар сизмэлэрэ былаан быһытынан 2-3 сыл буола-буола линияларынан көрүллэн уларытталлар. Быйыл туттуллубут бородуода оҕустан эһил төрөөбүт тыһы сүөһү аҕатынан буоһатыллыа суохтаах. Онон уруурһаны тахсыбат. Сүөһү бородуодатын булкуйар табыллыбат. Симменталь сүөһү бор буолар үһү диэн баран сизнчэр холмогор ынаҕы бородуода симменталь оҕус сизмэтинэн буоһаттардыаҕына, оҕото кыһыл дьүһүннээх, экстерьера холмогор бородуода, аһылыгар талымас буолуон сөп.

Билигин ууһааһын диэн тугун быһаарбын.

Ныириэй икки уһатар килиэккэлэр холбоһууларыттан үөскүүр. Онтон атыыр килиэккэтэ сперматозоид эбэтэр живчик, оттон тыһыта яйцеклетка диэн ааттаналлар. Живчик атыыр оҕус сымыытыгар үөскүүр. Оҕус сүүллэ кириэр бириэмэтигэр живчик сымыыттан сизмэ аһар тымырыгар, онтон иктиир ханаалынан аһан иһэн, придаточнай былчаркайдар белковай сүмэлэрин кытары холбоһор. Итинтэн үрүңүнү араас өгнөөх сизмэ (сперма) үөскүүр. Живчик сымыкка сылдьар кэмгэр хамсаабат, онтон белковай сүмэтиннэри кытта булкустааһына хамныыр буолар. Онон живчик ынах органыгар түбэһээт, яйцеклеткаҕа утары барар. Оҕус биер сабытыгар ортогунан 5-10 мл сизмэни түһэрэр, спермата 4-тэн 10-на диэри миллиардынан живчиктээх буолар. Онон атыыр оҕус биридэ түһэрбит сизмэтинэн хас даҕаны ынаҕы буоһатыаҕа сөп. Живчиги микроскоп эрэ көмөтүнэн көрүллэр. Оҕус живчигэ ынах уһатар органыгар түбэһэн баран 24-30 чаас устатыгар буоһатар дьобурун сүтэрбэт, ынах орбонор (влагалище) 4 чаас, саамай уһундук маатка буомугар (шейка матки) 48 чаас, мааткаҕа 16 чаас, яйцеводка 22 чаас тыһыннаах сылдьар. Ол да иһин ынаҕы искус-

Т.П. Дьяконова Холмогор-Зебу-Голштин хааннаах ынаҕын аттыгар турар

маатка диэки сыбарыйар, манна живчиктэри көрсөр. Яйцеклетка 8-6 чаас тыһыннаах сылдьар.

Ынах төрүүр-ууһуур кэмэ ситтэвинэ, яйцеклетката тэн хонук буола-буола үөскүүр. Маны половой цикл (сити) диэн ааттанар. Ынах ити кэмэ сүһүнүнэн көрүүттэн харайыттан, аһылыгыттан, турар сирин сырдыгыттан, температураттан тутулукутаах. Ынах яйцеклетката ортогунан ыллахха, 19-21 хоно-хоно үөскүүр, ол гынан баран, үксүгэр 18-24 хонук икки ардыгар халбаннааччы. Ынах көүүйүүтүн көтүтөн сизмэлээбэккэ эбэтэр оҕуһунан саптарбакка хааллардаҕа, яйцеклетката этиллибитин курдук сотору өлөр.

Эскөтүн ынаҕы букатын сизмэлээбэккэ, оҕуһунан саптарбакка тутар эбит буоллаҕа, ынах син биер 21 хоно-хоно мэлдьи көүүйү турар. Кыһын хобдох аһылыкка, хараҥа хотонго туттаахха ынах көүүйүүтүн кэмэ арыт көһиллин сөп. Ынах буоһаабакка, саптарыллыбакка хаалааһына яичникка улахан уларытылар бараллар, ис секреция былчархайа «половой цикл саархай этэ» (желтое тело полового цикла) үөскүүр. Бу секреция ууламмакка хаалбыт ынах иккиннин көүүйүүтүн хаачыйар.

Онтон ынах буоһатыллан, үөскэ сайдыта саҕаланарына «сахархай эт» (желтое тело) күүскэ улаатар уонна ынах уулааһын устатын туһаары саҥа көүүйэрин уонна саҥа уулаһынын мэхэйдири. Үөскөх уустук сайдыта ортогунан 285 хонук буолар, ол устатыгар ныириэй үөскээн, ситэн төрүүр. Сорох түбэлтэҕэ үөскөх сайдыта 240-тан 311 хонукка диэри халбанныан сөп. Үөскөх улаатарыгар уулаах ынах этигэр-синигэр баар бэрт элбэх ингэмтиэлээх вешестволар ороскуоттаналлар. Куһаҥаннык аһатыллыбыт, көрүлүбүт-харайылыбыт уулаах ынах ныириэй төрөөт араас ыарыларга кэбэстэстик ыллараан ыалдьар, сороһор өлөр. Сүөһү аһылыгар белок, минеральнай вешестволартан кальций, фосфор уонна битэмииннэр тиийбэттэрэ, рационга ингэмтиэлээх вешестволар итээстэрэ куһаҥан сабыдыаллаах.

Ол иһин, уулаах ынаҕы ынар ынахтааҕар итээбэх суох аһатылыахтаах. Орто уонна үчүгэй уйуулаах ынахтары туһунан 30-45 хонук инниттэн, онтон куһаҥан туруктаах ынаҕы 45-60 хонук инниттэн уолларылар. Бу бириэмэ устатыгар аһы утубут аһылыгын толору сиэтиллиэхтээх. Таһырдыа үгүстүк чэччийэр ынах төрүүбүт үчүгэйдик сайдар, чэпчэкити төрүүр, төрүүр-ууһуур органнара түргэнник чөлүгөр түһэллэр. Сүөһүнү татымнык аһаты туох-ханнык иннинэ үөскүүр-ууһуур дьобуругар охсор.

дылы төрөтөр сылтан ынаҕы саптарыны кулун тутар ыйтан бэс ыйын саҥатыгар диэри бүтэрэр наада. Маннык эрдэ буоһатыыны ынах төрөөбүтүн кэннэ 45-50 хонугунан көүүйүүтэ кириээтин оҕоһуллар. Эрдэ төрөөбүт тыһы ныириэй 20-22 ыйын ситэригэр буоһатыллар курдук улаатар.

Искусственнай сизмэлээһин билигин сүөһүнү үөскэтиигэ саамай баһын ньыманан буолла. Бородуода атыыр оҕус сизмэтэ кыһынгы эрдэ сизмэлээһингэ суолтата оҕус улахан. Эрдэ төрөөбүт кэс ынах ууһуур органнара биер ый иһинэн ситэн чөлүгөр түһэллэр уонна 45-50 хонугунан саҥа буоһатыллар кыахтанар. Ынах сүөһүнү кэмгэр буоһатыыны төрийэргэ киһи көүүйүүтэ кириэтиртэн бүтүөр диэри тус-түспүс половой цикл фазаларыгар ханнык уларытылар тахсаллары билэн диагностика наада.

Ынах баҕата кириэрин иннинэ ууһуур органнарыгар улахан физиологическай уларытылар бараллар. Ол түмүгэр ынах көүүйэр кэмэ чугаһаабытын орбонуттан ыраас, дьэҥкир өгнөөх салахай тохтуутунан быһаарыллар (течка). Бу кэмгэ ынах маатката ситэр, орбонго, буома кытарар, иһэлиэр. Мааткаҕа, орбонго баар былчархайдар үлэлэрэ күүһүрэн элбэх салахайы үөскөтөллөр. Ынах ситар биттер саҥа турбут кэмгэр халыбыт, биттер орбонуттан сүүрэн кутуругар сөрөммүт салахайынан ынах көүүбүтүн сонно тутатына биллиллэр. Салахай 2,5-3, ардыгар 4-5 хонук устата тохтор. Ынах көүүйүүтэ кириэри 4-12 чаас (ардыгар 1-2 суукка) кэмэлдигэ уларытар. Ваайыллан турар ынаҕы салыыр. Ол гынан баран ити уларытылар дэбигис киһи хараҕар быраһылыбаттар. Оттон чэччийэ сылдьар ынахтар бэйэ-бэйэлэрин салаһаллар, сытырҕалаһаллар, харсыһа ооньнуулар. Көүүйүбүт ынах хас да чаас буолан атын ынахтарга ыттар, ол гынан баран атыттары бэйэтигэр ытыннарбат. Аанна аһаабат, үүтэ тардар.

Онтон ортогунан 3-8 чаас кэниттэн атын ынахтарга төбистэрэр. Ити аата ынах баҕата (охота) кириэр. Нууччалыгыта «рефлекс неподвижности» дэнэр. Бу бириэмэҕэ ынах ууһуур органытан тахсар чалахай убуур, маатка күүскэ түллэр, буома үчүгэйдик аһыллар. Баҕатыны ынах 12-18 чаас, кыһын 13 чаас уһун сөп. Искусственнайдык буоһатыыны бастакытын сонно тутта оҕоһуллар, онтон иккиннин 10-12 чаас буолан баран буоһатары сүбэлэнэр.

Овуляция — сипит фолликул тэстиитэ уонна яйцеклетка тахсытыга, баҕатыны (охота) ааспытын кэннэ 10-15 чаас иһигэр буолар. Эскө ынах ыкса киэһэ биттер түүн баҕата

күн сардаҕатыттан туһаныта мөлбөүттэн буоһатыллыбакка уһун кэмнэ көүүйүбүт буодуута, половой цикл кэһилиитэ, онтон сылтаан кытарааһына, торбостоһуна барыта көрүүттэн-иститтэн, аһатыттан тутулукутааһын өйдөөн бу итээстэри туоратар дьаһаллар ылыллыахтаахтар.

— Ынах сүөһүнү үөскэтэргэ төрүүр-ууһуур органнара ыалдьан төрүүбү биэрбэт ынах кытарааһын ахсаанын элбэтэр. Маатка, маатка буома, орбон, яичниктар ыарылыра үөскэһи сайыннарбаттар. Тымныы, сиктээх, кирдээх хотон, ону аһан куһаҥан аһатыгы бу ыарылар төрүөттэрэ буолаллар. Онон бу төрүөттэри суох оһорууга былааннаах үлэ барыахтаах.

— Төрөөбүт сүөһү кэнэбэскитэ, оҕотун маатка иһинээҕи салыннаах буроһуөт түһэрэ уталыдыаһына, биттер саҕаан араарбатахха ууһуур органнара сүһүрэллэр, өр бириэмэҕэ ириэнэн тохто сылдыааччы. Маннык ыалдыбыт сүөһү маатка-тыгар аһыты тахсар уонна сытытар. Маатка эндометриттэбитин түмүгэр, яичниктар тэстибэтэ фолликуларыгар киста (убаҕаһынан туолбут хабахтар) үөскүүллэр, оччого ынах сотору-сотору, быһала суох көүүйэр. Ол иһин, бастаан туран эндометриттэрин сэрэтэр дьаһалы ыылылар. Ол эрээри бу ыарыттан эмтэммэккэ ынах кытараата диэн быһаарар төрдүттөн сыһна. Биричинтэ биллэр, ол туоратылыахтаах.

— Сайын, күһүн чааһынай сүөһүлэр сыл тахсыбыт борооскуларынан саптарыллаллар. Маны туоратыга үлэ барыахтаах. Атыыр оҕус кыһын устатыгар сырдык, сибиэһэй салыннаах хотонго, халыҥ тэлэҕ өгтөөх мистээҕэ ыраастык турара наада. Атыыр оҕуһу «үөр сүөһү анара» суолталаарын быһытынан уһуллукчу кыһанын туран сүүмэрдэннэхтээх. Оноуоха үчүгэй чинчитин эрэ буолбакка, төрөппүттэрин утумнуохха айылаах ордуктары, итээстэрин эмиз учуоттанылыахтаах. Куһаҥан төрүттээх-уустаах оҕустары буоһатыга чугаһатылыа суохтаах.

— Атыыр оҕус сизмэтин үөскээһинэ үгүс белоктаах аһылыктары аһырыттан тутулукутаах, ону анардас мөччирэгинэн уонна отунан кыһын чөлүгөр түһэриммэт. Тутах аһылыгынан кыстаабыт борооску оҕус сизмэтин хаачыстыбата мөлхөт. Онон ингэмтиэлээх, үчүгэй хаачыстыбалаах аһылыгынан аһатыга уһуллукчу болдомто урууллуохтаах.

— Атыыр оҕустар туберкулезка, бруцеллезка сылга иккигэ, оттон кварталга биридэ трихомонозка уонна вибриозка эбэһээтэлиней чинчийини барыахтаахтар.

— Саптары быһаанын оһорорго ветеринарнай үлэһит булгуччу кыттыны ылыахтаах.

— Техник-сизмэлээччи чэбэрдик, ыраастык туттара ирдэнниллэр. Бородуода атыыр оҕустар сизмэлэрэ турар хоно ыраас, сизгэ суох, температурата 18 кыраадыс буолуохтаах. Осеменатор буоһатыллар ынах туругун, аһылыгын, көрүллэрин-истиллэрин хонтуруоллуохтаах, киһи үлэтэ онтон тутулукутааһын үчүгэйдик өйдүөхтээх, буоһатар бириэмэни табатык туттуохтаах. Сыһын аайы медицинскэй көрүүнү булгуччу барыахтаах.

— Орто уонна үчүгэй туруктаах кытарах ынахтары, ветеринарнай специалист көрөн чинчийитин кэннэ уонна кыһын төрөөбүт кэс ынахтар биричинтэ суох половой циклыра уһааһына гормональнай препараттары туһанылыахтаах.

Балаһаны бэлэмнээтэ
И. ИВАНОВ

Н.М. Рыкунов аатынан улуустаагы библиотека тэриллитэ 75 сылын көрсө

Киһиэхэ элбэх билиини биэрэр, киһи үүнэригэр – сайдарыгар тирэх буолар – кинигэ. Оттон элбэх араас кинигэ муньуллубут сиринэн библиотека буолар. Нам улуухугар 1937 сылтан бүгүнгэ диэри үлэлиир Н.М. Рыкунов аатынан улуустаагы киһи библиотэка. Бу дыьэ киирдэххэ киһи туох эрэ сырдык, кэрэ эйгэтигэр киирбит курдук сананар.

Биһиги библиотэкабыт республикаҕа биир бастын үлэлээхтэртэн биирдэстэрэ буолан, 75 сыл тухары баай ис хоһоонноох историялаах, үгө үгэстэрдээх культура тэрилтэтинэн буолар. Коллективпыт профсоюзнай үлэтэ билигин кэм ирдэбиллэрин салайтаран, үлэтин – хамнаһын барытын үлэһиттэр тустарыгар туһаайан ыьтар. Үлэлиир кэмгэ сөптөөх сыһыанан тэрийэр туһуттан культурнай – маассабай үлэараас көрүгүн тэрийэбит. Ол курдук, биһиги тэрилтэбитигэр үгэс буолбут бырааһынныктары былааннаан ыьтабыт. Бу тэрээһинэргэ профсоюз хас биирдии чилиэнэ туох баар сатабылын ууран туран көхтөөхтүк кыттар, бииртэн биир сонун, интириһинэй тэрээһинэр кэрэхсэбиллээхтик аһаллар.

Үлэтиттэрит сайынгы сыһыаланнарын тэрийи профсоюз үлэтин биир сүрүн хайысхатынан буолар. Биһиги үлэһиттэрит Москваҕа «Бэс Чагдаҕа», Белокурихаҕа,

Кытайга баран сынһанан, до-руобуйаларын чэбдигирдэн кэ-лэллэр. Оболорбутун сайынгы лааьырдарга төһө кыалларынан ыьта сатыыбыт.

ЭРЭЛЛЭЭХТИК ҮЛЭЛИБИТ, ҮҮНЭБИТ, САЙДАБЫТ

«Бэйэбит Сахабыт сирин айыльата ханнык да дойдуттан ордук кэрэ» дьэн санаанан салайтаран уонна коллектив хас биирдии чилиэнин хабар сыалтан атын улуустарга күүлэйдийбит, сирин – дойдуну көрөн билсэбит. Холбуура, ааспыт сайын кэрэ айыллыаах Аммаҕа сөтүөлээн, дыдьэннээн дуоһуяа сынһанан

кэллибит. Ханалас улуухугар «Орто дойдуну» заповедник – му-зейга сырыттыбыт.

Бэйэбит улуспут мин-ныйгэс отонунан аатырбыт II Хомустаах нэһилигэр отонноон, Бөтүгнэ, Түбэьэ хара халтааһы олгөмнүк хомуйан кыһынгы аспытын хаһаанныбыт. Ону тэнь

лаахпыт.

Коллективпыттар талаан-наах дьон олус элбэхтэр. Онон сиэттэрэн кыһынгы ороһооспо каникулларыгар оьолоро анаан сана дыьылааьы спектакылары туруоран утренниктары тэрийэ-бит. Манна биһиги үлэһиттэрит, ветераннарбыт дэгиттэр талааннаахтар кестүбүтэ. Ким и-стэнэр, быьсабайдыр, түүлээх таңаһы тигэр, ким хоһоон айар, эмтээх отторунан ды-рыктанар, уруһуйдуур, уһанар, хаартыьсажа түһэрэр.

Биһиги кизн туттар, убаа-стыыр дьоммут ветераннарбыт буолаллар. Кинилэргэ куруутун больомто ууран театырдарга, музейдарга, концердарга бөсхө сынһаланнарын тэрийэбит. Чэбдигирдии фондатын кэ-нинки кэмнэ 100% хомуйан ту-стаах дьонго көмөнү оноробут. Ону тэнь, коллективнай дуога-барга киллэрэн тэрилтэбитигэр сылга биирдэ 200 солкуобай хомуйан фондага киллэрэбит. Бу харчы эмиз профсоюз коми-тетын быһаарытынан тустаах тэрээһинэргэ, дьонго тириэр-диллэр.

Улууспут культуратын иһинэн бытыллар хас биирдии

тэрээһинэргэ улахан больомто ууран кыттыһабыт. Улуус иһинэн ыьтыллыбыт профсоюзнай уго-лок куонкурсугар 1-кы миэстэни ыьтыллыбыт. Былырынгы сыл түмүгүнэ, биһиги коллективпыт бастын үлэлээх коллективинан биллэриллитэ.

Төһө да ыарахан кэмгэ оло-дорбут, киһи киһиэхэ амара-санаатын хаһаан да сүтэрбэт. Хас биирдии үлэһит үөрүүлээх да, кутурданнаах да түгэнэригэр профсоюз өйбүл буолар.

Профсоюз үлэтэ бүүс – бүтүннүүтэ дьонго туһаайыллар буолан олус эппиэтинэстээх, ирдэбиллээх. Ол гынан баран, хайа баьарар үлэьэ ис сүрэхтэн үлэлээтэххэ үлэ тахсылаах уонна түмүктээх буолар.

Үлэһиккэ больомто, коллек-тивка ил – эйэ буолан биһиги коллективпыт биир иллээх дыэ кэргэн курдук бүгүнгү кэмгэ эрэллээхтик олоробут, сайдабыт, үүнэбит.

Алтынны 23 күнүгэр библи-отэкабыт аатын сүгэр биллиллээх поэт, журналист Н.М. Рыкунов төрөөбүт күнүгэр библиотэкабыт 75, оьо библиотэкатын 55 сыл-ларын үбүлүйүн бэлиэтиргэ бэлэммит.

В.А. КОРИЛОВА,
Н.М. Рыкунов аатынан улуустаагы киһи библиотека профсоюзун председателэ

П.И. Сивцев аатынан Намнааьы историко-этнографической музей төрүттэммитэ 45 сылын көрсө

Саха киһитин сээркээн сэхэнигэр, уоһун номоьор, туой-ар тойугар, ыьлыыр ырыатыгар хоһуйуулар кизн нэлэмэн ньу-урдаах Энциэли Эбэ Хотун кэрэ айыллылаах, баай остуруйлаах, биллэр дьондордоох буолан, соьурууттан-хотуттан кэлбит дьону-сэргэни намыһа-нарын Наммыт сирэ куруутун уруйдуу, эьрэдэли, угуйа көрсөр.

Ханна баьарар тийдэххинэ, саха сиэринэн хантан хаанна-аххын, кимтэн киинэххин, ким оьото, удьуора буоларын ыьыталаһаллар, төрүттэргин, олозор сиргин-дойдугун туоһулаһаллар.

Дьэ, ол иһин, 1966 сыл-лаахха, улуус бэйэтин оло-рон ааспыт олоьун историа-тын үөрэтэргэ, кизн эйгэьэ таһаарарга, биллэр-көстөр дьонун сырдатарга, көлөнөттэн көлүөнэьэ үйэтитэргэ анаан, музейы тэрийэр туһунан кэп-сэтиилэр саьаламмыттар. Бу боппуруос ити сыл ыам ыйын 10 күнүгэр, оччотооьуга партия оройуоннааьы комитетыгар, райсовет исполкомугар дьүүлгэ тура сылдыьыта. ССКП оройуоннааьы комитетын секретара С.Н. Платонов, райсовет исполкомун председателэ В.Е. Колмогоров, Революционнай, Бойбуой уонна Үлэьэал-бан аат Намнааьы кулуубун сэ-биэтин председателэ Протопопов Данил Софронович музей тэрий-итин илиилэригэр ыьтыгари, анал комиссия тэриллэн үлэтин саьалааьыта.

Музейга Аьа дойдуну көмүскүүр сэриигэ Кыайы 20 сылын көрсө экспонаттары хомуйуу соруга культура тэ-рилтэлэригэр, оскуолаларга, олохтоох сэбиэттэргэ, ычат тэрилтэлэригэр сүктэриллэбитэ. Ордук актыбынайдык бу үлэьэ Нам оскуолатын учуу-таллара Ядрихинскай Василий Данилович, Оконешников Петр Петрович, Марков Петр Афанасьевич, Лукин Агафангел Иванович, Нифонтов Николай Алексеевич, Кривошапкин Иннокентий Захарович, РДК художнига Оконешников Тимофей Яковлевич, үлэһит Григорьев И.М. кыттыьыттар.

Оччолорго райсовет исп-полкомун культураьа отделын сэбиэдиссэйинэн Саха АССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ Афанатий Андреевич Протопопов үлэлиирэ. Кини дьаһалын толоро нэһиликтэринэн тарьаспыттара, бэйэтэ «Нам» совхоз Салбаннааьы

учаастагар экспонат хомуйа тахсыьыта. Салбан олохтоох-торо музей тэриллэр сураьын бэркэ сөбүлээбиттэрэ. Инньэ гынан, сорох ыаллар дьахтар солко халадаай ырбаахытын, хаарыс сэлиэчиктэри, күннээх дьабака бэргэлээри бэлэх аьалтааьыттар. «Аьар балаьан» сэбиэдиссэйинэн үлэли сылдыар Эверстов Василий Васильевич кытары фермаьа уу баһа сыл-дыар оьуһу уларсан, Салбанга быраьыллыбыт эргэ өтөхтөрү, балаьаннары, ампаардары кэрий-биттэрэ. Онно сылдыэн былыргы сирин, иһитин, улахан мас кытты-алары, чорооннору, оһуордаах удьаа хамыйахтары, булт араас сэбин-сэбиргэлин, батыйалары,

нэһилигэр дьаданы бааһынай кэргэнигэр күн сирин көрүтэ. 1933 с. Нам 7 кылаастаах оску-олатын бүтэрбитэ. 1935 с. Дьокуускайдааьы педагогиче-ская техникумга үөрэнэ киир-битэ. 1936 сылтан 1946 с. дылы Кэбээйи уонна Нам оройуонна-рыгар начальнай оскуолаьа учу-уталлааьыта. 1943–44 сс. Москва куоракка армияьа сулуусалаа-ьыта. Армияттан эриллэн кэлэн баран оскуолаьа учууталынан, партия Намнааьы райкомун пропагандиһынан, партиянай кабинет сэбиэдиссэйинэн, куль-тура отделын инспекторынан, оройуоннааьы культура дьэ-тин директорынан үлэлээбитэ. Актыбынай общественик, ону таһынан оройуон ыччатын иитиигэ элбэх сыратын, күһүн, сатылын биэрэн үлэлээбитэ. Кини

МУЗЕЙБЫТ – БЭБЭНЭЭ, БҮГҮН, САРСЫН...

саха ууһа охсубут былыргы хо-туурдары, чокуур саалары, буор көһүйлэри, массыьына быһаьаьа экспонаты булан Намга киллэр-биттэрэ.

Культура оройуоннааьы дьэ-тин үлэһиттэрэ П.И. Сивцев, А.Ф. Шестаков дьаныһан туран улус биллиилээх дьонун хаартыьска-ларын муспуттара. 2 Хомустаахтан Феоктистова Анна Петровна былыргы кизргэллээх сүрэьи, онтон К. Маркс аатынан колхоз механизатора Данил Иванов өрүс арыгыттан былыр үөскээн сылдыьыт аарьыма оьус муоһун аьалан биэрбиттэрэ. Хомуллубут экспонаттар оччотооьуга музейы тэрийиигэ инициатор Василий Данилович Ядрихинскайа тутта-рыллыьыттар. Кини муньуллубут экспонаттары муньан, Нам орто оскуолатын мас дьэитигэр биир хоһу көнүлүлтэнь, кыракый музейы тэрийбитэ. Экспонат нэһилиэнньэттэн киириитэ үксээн, культура оройуоннааьы дьэитин хаңас кьнатыгар, 1967 сыл сэтинньитигэр 4 хоско көһөрөр туһунан дьаһал тахсы-ьыта. Обществений директорын-нан культура оройуоннааьы дьэ-итин үлэһитэ, кырдыас педагог, сэриин уонна тыьыл ветерана П.И. Сивцев анаммыта. Бастакы хос историяны, иккис хос саха омук былыргы олоьун-дьаһаьын, үһүс хос сэбиэскэй былаас сыллары-гар саха культуратын туһунан кэпсииллэрэ.

Петр Иннокентьевич Сивцев музейга директорынан үлэли киирээт, ураты дьулуурдаах-тык ылсан үлэлээбитэ. Кини ыам ыйын 1 күнүгэр 1916 с. Нам оройуонугар Хатын Арыы

тэрийбит музейа сылтан сыл байытыллан туспа дьэилээх-уот-таах, 1976 сылтан Е. Ярославскай аатынан Саха сиринэьи госу-дарствений музей филиальгар тийэ үүмүтэ, сайдыьыта. 2001 сылтан кини аатын биһиги му-зейбыт сүгэр.

Музей бастакы тэрилли-итигэр сүңкэн үлэни Арбын нэһилиэтин олохтоор, нэһилиэк сэбиэтин секретара, Аьа дойдуну Улуу сэриитин кыттыьылааьа Егор Иннокентьевич Софронов онорбута. Кини олус элбэх кэрэ оһоһуулаах көтөр-сүүрэр, кьыл, балык чуучулаларын онорон аьалан бэйэтэ туруортааьыта. Егор Иннокентьевич айылды дьик-тилэрин тустарынан кинигэлэри ааьа сылдыан, М.А. Заславскай дьэн Москва, Ленинград музей-дарын төрүттэспит биллиилээх киһи баарын билбитэ. Кини кинигэтинэн сирдэтэн көтөрдөр чуучулаларын онорууга күһүн холломута. Саас айы бултуу сылдыан көтөрдөр быһыьыларын, майгыларын үөрэппитэ. Кини: «Чуучула онорууга судургу бу-олбатах. Онороору гыннахына, сатабылы уонна наьылыьыны эрайэр. Тиэтэйбөккэ, дьулуур-даахтык үлэлиэххэ наада. Көтөр тириитин сүлэргэ даьыдалын, куорсунун араары улахан би-ринчик үлэ. Куорсун унуохха сыста үүммүт буолан, сатаан араарбатахына, онорорго эрэй-дээх. Итини тэнь былчын эттэ-рин, иҥиирдэрин уонна мыйиин унуохтарын ситэри ыраастааһын улахан суолталаах», — дьэн кэп-сээн хаалларыта оруннаах. Ити сыл кини араас көтөрдөр 80-ча чуучулаларын онорон музейга

онорбута. Онон Нам улууһа — Саха сирэ нуучча госу-дарствотын састааьыгар киирэн экономикаькай, культурнай сай-дыы суолугар туруутугар баста-кы хараңаччы буолар. Вильям Федорович билигин музейга турар балаьан, ампаар, нуучча дьэитин интерьедэрин онорууга үтүөтэ-өһөгө үгүс.

Музей билигин аныгы олох ирдэбилин тутуһан тэньгэ сай-дар, үүнэр. Намнааьы педаго-гическай колледж препода-вателэ Владислав Иванович Ксенофонтов аныгы стилинэн онорбут Кыайы 65 сылыгар Ржев куораты көмүскэспит биһиги биир дойдулаахтар-быттыгар аналлаах диорамата көрөөччүлэр биһирэбиллэрин ылар. Билигин музей 300 кв.м иэ-нээх дьэилээх, фондатыгар 6800 араас экспонаттаах, выставочнай саалалаах. Капительнай өрөмүөн кэнииттэн саалалара сырдыктар, ыраастар. Туспа автономнай ко-тельнайдаах буолан, температур-най режим мэлдьи тутуһуллар. Видеоанан кэтээн көрүү хааччы-лыьылаах, баһаарынай сигнализа-циялаах, бэйэтин территориятын иһигэр көрүлгэр-харайыллар пааматынныктардаах. Мань таһынан, филиал быһыьытын И.Е. Винокуров аатынан Хатын Арыытааьы историко-краевед-ческай (сэб. В.Г. Кутаркин) уон-на И.Д. Винокуров-Чаьылдан аатынан литературнай (сэб. У.Д. Сивцева) музейдардаах, улуус-тааьы киновидеоархыьыптаах (сэб. В.Д. Попова). Музейы сөргүтүүгэ төһүү күһүнэн Нам улууһун дьаһалтата (баһ. А.И. Ильин), «ПМК Намгаэстрой» ХЭО (нач.

институтка экспертизаны ааста, былыргылыы тимирин уһаарыы боруобалааһына оһоһулунна, үбүлүйдээх сыьытын көрсө аны сайын кизн эйгэьэ тахсыаьа.

Биир сүрүн сорукупутунан аныгы виртуальной технология систематын олоххо киллэрии буолар. Бастакы хардыьылар оһоһуллаллар, инникигэ сир-дииллэр. Ити билигин олох ир-дэбилэ. Урут экспонат туһунан өйдөбүлү экскурсовод көмөгүнэн биллэр-көрөр буоллаахпытына, билигин үйэьэ виртуальной технология көмөгүнэн диринник, чуолкайдык, түргэник респу-блика, дойдуну хайа баьарар мун-куттан сайт нөҥүө билиэхпит-көрүөхпүт, сайдыахпыт. Оччоро республика бары музейдара бииргэ үлэлээһиннэргэ кизн далааһыннаһына, алаас биир көүлүгэр булкулларбит тохтоу, муораьа, акыйаанга аныгы сай-дыьылаах хараабылга олорсон иннибит диэки хоруьунук усту-охпут. Оччоьо нуруоппут олорон ааспыт олоьо, историята, культу-рата кизн эйгэьэ бу технология нөҥүө кизник сырдатыллыа, үлэтэ сайдыа турдаьа.

Музей улуспут историятын чаьылхай сиркилэтэ буоларын умнумуохха, элбэьи билиэххэ-көрүөххэ, сэргизэххэ, сылдыаьа дьэн улусу бары олохтоохторун, ыалдыьыттарын ыңьырабын.

Халлаан кизн, күн үрдүк, суол уһун!

А. КОПЫРИН,
Намнааьы П.И. Сивцев аатынан историко-этнографической музей директара

БЭС ҮЙҮН 21 К. ЫҢЫАХ КОНКУРСТАРЫН БАЛАҢЫАНҢАЛАРА

«КУБА КУО» КЭРЭ АҢАРДАР КОНКУРСТАРЫН БАЛАҢЫАНҢАТА

Буолар сирэ, бириэмэтэ: КуоСП, Күөх театр, 21.00 ч.
Конкурс сыала-соруга: саха кыһын кэрэ сэбэрэтин, быһыгыт-таһаатын, өйө-санаата сирэ-майгы өтүгүн ырааһын, мындырын көбүлээһин. Туймаада ыһаагар кэрэ кыргыттар конкурстарыгар кыттааччыны талыы.

Конкурс түһүмэхтэрэ: I түһүмэх: бэйэни билиһиннэри; II түһүмэх: өй-санаа тургутуута;
II түһүмэх: талааны көрүү;
IV түһүмэх: уһун суһуох.

Кыттааччылар: Нам улдуһугар олорор 16-тан 25-гэр диэри саастаах, 160-тан үөһэ үрдүктээх кыргыттар.

Конкурс номинациялара: «Куба Куо» - конкурс кыайылааҕа кыыс, «Туналы Куо» - нарын, кэрэ сэбэрэлээх кыыс, «Айталы куо» - көрөөччүлөр талбыт кыыстары, «Талба Куо» - талааннаах кыыс, «Нуолур Куо» - уһун суһуохтаах кыыс, «Далбарай Куо» - аҕа саастаах кыыс, «Чөмчөкө Куо» - өркөн өйдөөх кыыс, «Кэрэчээнэ Куо» - балыс саастаах кыыс, «Күөрэгэй Куо» - бастын ырыаһыт кыыс, «Үрүмэччи Куо» - бастын үгкүүһүт кыыс.

Наҕараадалааһын: Кыайылаах уонна кыттааччылар анал сыаналаах бириистэринэн, дипломнарынан наҕараадаланаллар.

Сайаапкалары бэс ыйын 19 күнүгэр диэри Нам с. Октябрьскай ул. 1 дьиэтигэр 101 каб. КуоДС управлениетыгар хомуйабыт. Билсэр телефоннута: 41-5-01

ПОЛОЖЕНИЕ КОНКУРСА ДЕТСКИХ ТАНЦЕВАЛЬНЫХ КОЛЛЕКТИВОВ на призы заслуженного работника культуры РС(Я), руководителя ОКР ДНТА «Мичээр» А.Н. Окосмова

Время проведения: 14:00 ч.
Место проведения: ПКЮ, детская площадка

Цели и задачи конкурса: Выявление новых хореографических коллективов. Повышение художественного уровня и исполнительского мастерства. Сохранение и преемственность традиций национальной хореографии. Выявление новых стилей и форм талантов. Повышение профессионального уровня в хореографических коллективах.

Условия проведения конкурса: В конкурсе участвуют детские хореографические коллективы Намского улуса; Предварительно с заявкой на участие необходимо выслать анкетные данные коллектива; В конкурсную программу входят 1 танцевальная постановка; Хронометраж постановок не более 3-4 минут. Состав участников коллектива не ограничивается. Фонограммы танцевальных номеров принимаются на CD, USB носителях.

Критерии оценок: Художественный уровень танцевального коллектива. Исполнительское и сценическое мастерство (техничность, ансамблевость, артистичность, раскрытие характера танца). Экспериментальный поиск в жанровом и стилевом оформлении танца. Музыка. Костюм.

Награждение: Конкурсный просмотр оценивает профессиональное жюри. По решению жюри присуждаются специальные призы по номинациям: «Лучший народный танец», «Лучший постановщик», «Лучшая танцевальная пара», «Лучший костюм», «Гран-при».

Контактные телефоны оргкомитета: «ДК им. И.С.Охлопкова» МО «Модутский наслег»: 27-617, с/т: 8924 1661983, ОКР ДНТА «Мичээр»: 25-395, управление культуры и духовного развития: 41-501

ПОЛОЖЕНИЕ КОНКУРСА ЯКУТСКОГО ФОЛЬКЛОРА «ДЫЭРЭЙ, АЛЫПТААХ ТОЙУГУМ!»

Место, время проведения: ПКЮ, «Сэргэлээх түһүлгэ», 14:00 ч.

Цели и задачи: обеспечение сохранности духовной культуры народа саха; пропаганда и развитие различных жанров якутского фольклора; выявление и поддержка новых талантливых исполнителей; сохранение эпического наследия как живой исполнительской традиции.

Условия проведения конкурса: На конкурсе якутского фольклора приглашаются все желающие – исполнители якутского фольклора по жанрам: тойук (солисты), скороговорка (солисты, дуэты, ансамбли), песня «Дэгэрэн» (солисты, исполнение без аккомпанемента), хомус (солисты, дуэты, ансамбли). Тема свободная, время выступления не более 7 мин. Все участники должны быть в якутской национальной одежде, возраст участников от 18 лет и выше.

Критерии оценки: исполнительское мастерство, техника исполнения, сценическая культура.

Награждение: Решением жюри будут определены победители конкурса по жанрам, победители награждаются ценными призами.

Заявки на участие в конкурсе принимаются: «ЦД «Сарыал» МО «Едейский наслег»: 25-086, управление культуры и духовного развития: 41-501

ПОЛОЖЕНИЕ ДЕТСКОГО ТРАДИЦИОННОГО ТВОРЧЕСКОГО КОНКУРСА «КЫТАЛЫК КУО»

среди девочек младшего и среднего возраста
Цели конкурса: Воспитание патриотического чувства; Поиск юных талантов; Создание имиджа юного танцора.

Время, место проведения: 15:00ч., ПКЮ, Детская площадка.

Участники: девочки с 7 до 12 лет.

Критерии конкурса: Соответствие творческого подхода к целям и задачам конкурса. Выразительность, точность и сценическое мастерство. Уровень подготовки.

Этапы конкурса: Визитка. Творческий конкурс (один из видов: вокал, хореография, фольклорный жанр). Показ национального костюма.

Заявки принимаются по адресу: с. Намцы, ул. Эверстова, 8 детский летний лагерь «Сайдыс», руководитель-Герасимова Любовь Владимировна. Справки по телефону: 41-1 62 (ДЦ «Түөлбэ»)

ПОЛОЖЕНИЕ КОНКУРСА ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНЫХ СЕМЕЙ

Дата и место проведения: 14:00 ч., Зеленый театр ПКЮ с.Намцы

Цель конкурса: укрепление роли семьи в сохранении и развитии культуры, духовности, преемственности лучших семейных традиций; повышение престижа семьи; организация массового отдыха населения.

Условия конкурса: В конкурсе участвуют интернациональные семьи улуса. Одна семья с каждого поселения. Этапы конкурса: Визитка (история семьи, фирменное блюдо, реликвия семьи) 5 мин. Музыкальный номер (любой жанр) 5 мин.

Награждение участников:

Главный приз и призы по местам предоставляет оргкомитет. Поощрительные призы участникам предоставляют поселения.

Заявки принимаются: «Центр досуга «Алгыс» МО «Хомустахский 1-й наслег»: 25-395, управление культуры и духовного развития: 41501

ОҢУОХАЙ КҮРЭҢИН БАЛАҢЫАНҢАТА

Ыгытылар сирэ, бириэмэтэ: Сэргэлээх түһүлгэ, 15 ч.
Сыала – соруга: өбүгэбит үгэһин – оһуохайы ыччакка утумнаан тизриити, үйэтиити, саха үгэһин сүрүн өйдөбүлүн, суолтатын өйдөтүү. Төрөөбүт уус – уран тыл барҕа баайын, хоһуйар хомойго тылын, иигэр – үөрэтэр ньымаларга, культурнай программаларга уус – ураннык, киэнник туттууну көбүлээһин.

Күрэх ирдэбилэ: этээччи төһө уһундук этэрэ хааччахтаммат, ордук сыанабылы ыһааҕа: тематын толору уобарастаан хоһуйуута, түһүлгэтин киэнэ, куолаһын кэрэтэ, этэр тылын чуолкайа, туттан – хаптан сылдыһыта, сахалыы таһаһын ситэриитэ.

Кыттааччылар: 1 бөлөх – эдэр көлүөнэ (18 сааһыттан 35 дылы), 2 бөлөх – орто көлүөнэ (35 сааһыттан 55 дылы), 3 бөлөх – аҕа саастаах көлүөнэ (55 сааһыттан үөһэ).

Күрэх номинациялара: «Кэскиллээх этээччи», «Оһуохай хотуна», «Киэн түһүлгэлээх», «Хомоҕой хоһоонньут», «Көхтөөх түһүлгэ», «Көхтөөх үгкүүһүт».

«ЭНСИЭЛИ БООТУРА» СПОРТИВНАЙ КҮРЭХ БАЛАҢЫАНҢАТА

Күрэх сыала-соруга: Саха сиригэр спорт сайдытыгар, чөл олоһу тутуһарга көбүлүүр, ыччат дьону өбүгэ оонньууларын ирдэбиллэригэр уһуйарга холобур буоларын ситиһэр сыаллаах тэриллэр.

Буолар бириэмэтэ уонна сирэ: 16:00 чаастан. КуоСП, Киин түһүлгэ (стадион).

Кыттааччылар уонна кыттыы балаһыанньата: Күрэххэ 20-тэн 30-гар диэри саастаах эр дьон кытталлар. Күрэхтэһии 2 ыйааһынынан ытытыллар: 75 кг диэри, 75 кг үөһэ.

Күрэх 6 түһүмэһинэн барар:

I түһүмэх: «Бэйэни билиһиннэри». Кыттааччы сахалыы таһаастаах, уус-уран тылынан бэйэтин билиһиннэрэр. Кыттааччыга 10 киһиттэн итэҕэһэ суох өйүүр бөлөх ирдэнэр.

II түһүмэх: «Үс төгүл үс». Саха былыргы атах оонньуута. Үстэ ыстанар, үстэ кылыһар, үстэ куобахтыыр. Кыттааччы үстэ төхтөрүөн ыстаммытыттан, биир үрдүк көрдөрүүлээҕэ сыаналанар.

III түһүмэх: «Мас тардыһыта». Бу күрэх РФ быраабылатынан барар. Иккитэ хотторбут кыттааччы туоруур.

IV түһүмэх: «Хапсаҕай». Сымсата, түргэнэ, мындыра быһаарыллар. Кыттааччы утарылаһааччытын хайа эмит этин чаһынан сиргэ таарыйтарда да – кыайылаах тахсар.

V түһүмэх: «Таас көтөбүү». Кыттааччыларга биир 105 кг 112 кг диэри ыйааһыннаах уһуга суох төгүрүк ньуурдаах таас ууруллар. 50 м арыттаах стартовой уонна финишевай былаахтар аннылаллар. Тааһы көтөхпүт кыттааччы былаахтан былаахха диэри эргийэ хаамыахтаах. Түһүмэххэ кыттааччыга биир тургутан көрүү бэриллэр.

VI түһүмэх: «Кыыс эскирэтти». Кыттааччылар кыһы эскирэтэн ситиэхтээхтэр. Ким бастаан сиппит – түһүмэххэ кыайылааһынан тахсар.

Күрэх түмүгүн кылаабынай судья быһаарыта мөккүөргө турбат.

Кыайылаахтары быһаары: Күрэх кыайылааһын түһүмэхтэр очколарын түмүгүнэн быһаарыллар. Тэҥнэһии тахсар түгэнигэр, кыайылаах түһүмэхтэргэ 1, 2, 3 миэстэлэри ылбытынан көрөн быһаарыллар.

Наҕараадалааһын: Кыайылаахтар анал мэтээллэринэн, грамоталарынан, бириистэринэн наҕараадаланаллар.

Сайаапкалары бэс ыйын 18 күнүгэр диэри хомуйабыт. Билсэр телефоннута: 41-5-93, 41-7-00.

«САХА ТАҢАҤА» КҮРЭХ БАЛАҢЫАНҢАТА

Буолар бириэмэтэ, сирэ: 16.00 ч., «Күөх театр»
Күрэх сыала-соруга: саха таһаһын төрүт үгэһин сөргүтүү; иис, ойуу-мандал, сымэх үгэстэрин киэнник тэһити; иистэннэн идэтин үрдэти, оупут атастаһы; айар улэ сана хайысхатын, көрүгүн киллэри.

Күрэх икки түһүмэһинэн барар: I түһүмэх-традиционной сахалыы таһа: Дьахтар таһа; Эр киһи таһа; Обо таһа; Дьэ кэргэн. II түһүмэх-аныгылы тигиллээх, көстүүлээх көстүүм: Дьахтар таһа; Эр киһи таһа; Обо таһа; Дьэ кэргэн.

Күрэх ирдэбиллэрэ: кыттааччы сааһа хааччахтаммат; кыттааччы бэйэтин үлэтин уратыта; саха омуқ үгэстэрин туһаны; көстүүм аныгылы көрүгүнэн тигиллибит маастарыстыба; сылын аайы ситиһиллээхтик кыттар көстүүмнэр сыаналаматтар.

Күрэх көрүгүнэрэ: Бэйэни билиһиннэри; Кыттааччы кэтэн турар, көрдөрөр таһаһын туһунан кэпсир.

Наҕараадалааһын: Кыайылаахтар анал дипломнарынан, бириистэринэн наҕараадаланаллар.

Кыттааччылар сайаапкаларын А.Ф. Шестаков аат. СК бэс ыйын 18 к. диэри хомуйабыт. Билсэр тел. (8-411-62) 41-5-93, 89243664390.

ПОЛОЖЕНИЕ КОНКУРСА «ТӨРӨӨБҮТ ТҮӨЛБЭМ ТҮҮЛГЭТЭ»

Время проведения: 13:00ч.

Цели и задачи: обеспечение сохранности материальной и духовной культуры народа саха; сохранение традиции проведения национального праздника ысыах; оригинальное и тематическое оформление түһүлгэ к национальному празднику ысыах.

Условия проведения конкурса: на смотр-конкурс участвуют все желающие; все участники предоставляют на оценку жюри оформленные түһүлгэ с выставками мастеров народного традиционного художественного промысла; регистрационный взнос участников конкурса 300 руб.; собранные организационные взносы включают в себя расходы, связанные с проведением данного конкурса.

Заявки принимаются до 20 июня 2012 года по адресу: с. Намцы, ул.Октябрьская, д.1.

Критерии оценки в конкурсе: композиционное и тематическое оформление түһүлгэ; наличие национальных атрибутов; выставка мастеров и умельцев наслега.

Награждение: Решением членов жюри будут определены победители смотра-конкурса по трем номинациям; По итогам смотра-конкурса присуждаются дипломы 1,2,3 степени и Гран-при.

Адрес оргкомитета: Управление культуры и духовного развития МО Намский улус, ул. Октябрьская 1, каб. Конт. тел. 41-5-01

ЫҤЫРЭХ ТЫПТАР

Таптыыр аҕабын, эһээбитин, кэргэммин **ИННОКЕНТИЙ ВАСИЛЬЕВИЧ КОЛПАШНИКОВЫ** 50 сааскын туолар төрөөбүт күнүнүн итиитик-истинник эбэрдэлибит! Баҕарабыт кытаанах доруобуйаны, уһун дьоллоох, байылыат олоҕу, сыралаах үлэн ситиһиллээх буоллун. Сайаас санаан сайда турдун, үөрүү-көтүү эгэрдэһэ сырыттын, аҕалы амарах сыйһанын оҕолорун, сиэннэрин тапталларыгар угуттанан өссө уһун үйэлэнин!

Кэргэнин, кыһынын, уолун, күтүөтүн, сиэннэрин

Күндү кыыспын, эдьийбитин, Н.М. Рыкунов аатынан улуустааҕы кини библиотека сүрүннүүр библиотекарын **ДЬЯКОНОВА РАИСА НИКОЛАЕВНА** «Саха республикатын культураны туйгуна» үрдүк аат ингэрлибитинэн итиитик-истинник эбэрдэлибит! Баҕарабыт Эйиэхэ сир үрдүгэр баар бары үчүгэи, сырдыгы, кэрэни, үгүс үөрүүнү, үлэбэр ситиһиллэри, ыарыы баялласпатын, дьиэ кэргэнгэр дьол-саргы тосхойдун дьон алгыспытын аныбыт.

Ийэн, биһиргэ төрөөбүт балтыларын уонна кинилэр дьиэ кэргэттэрэ

Айбыт аар тойон аҕабытын, ытыктабыллаах эйэбэс эһээбитин **СЕРГЕЕВ ПЕТР ГРИГОРЬЕВИЧ** айхаллаах күнүнүн, 75 сааскын туолбукунан итиитик-истинник иһирэх эбэрдэбитин тиэрдэбит. Эн олоххо, үлэбэ сыйһанын, кытаанах санаан биһиэхэ барыбытыгар үтүө холобур буолар. Күн-дьыл өксүөнүн биллэмэккэ, ыалдьар-кырдыар диэни аахсыбакка, эдэрдий эрчиминэн, бу курдук чэгиэнник үөрэ-көтө сырыт. Биһиги барыбыт туспугар мунура суох кыһамныын, сүбэ-амаҥ, күүс-көмөг иһин махтанабыт! Эйигин кытары куруутун амарах санаа аргыстастын, сылаас сыйһан доҕордостун, ыарыы баялласпатын, дьол тосхойдун дьон алгыбыт.

Э.к. кэргэнин, кыргыттарын, күтүөттэрин, сиэннэрин, хос сиэннэрин

Күндүтүк саныыр, убаастыыр дьоммутун **НИКОЛАЙ ПЕТРОВИЧ, ЛЕНА ЕГОРОВНА СЛЕПОВТАРЫ** 55 сааскын туолбукунан үөрүүгүтүн тэнгэ үллэстэбит. Үгүс сыл тухары үтүө сүрэхтээхтик үлэлээн-хамсаан, олох араас кыһалбатын, үөрүүтүн-хомолотун билэн, күн баччаа диэри өрө таһаарылаахтык үлэли олоһоргуттан, инникитин өссө сайдар, туссар кэскиллээххиттэн биһиги үөрэбит, кизн туттабыт. Баҕарабыт кытаанах доруобуйаны, үлэтигэр ситиһиллэри, дьиэ кэргэннитигэр дьолу, оҕолоргут, сиэннэригит тапталларынан, ситиһиллэринэн угуттанан өссө да уһундук, дьоллоохтук олоһоргутугар.

Эбэрдэни кытта Алексеевтар, Архиповтар, Саввиннар, Слеповтар, Федоровтар, Колодезниковтар, Колтовскойдар

Нам улуунун Аппааны нэһилиэтин олохтообун, күндү бырааптытын, убайыгытын **БУГАЕВ СТЕПАН ВАСИЛЬЕВИЧ** 55 сааскын туолбут үөрүүлээх күнүнүн итиитик-истинник эбэрдэлибит! Эн дьиэ кэргэнгэр, кизн аймахтаргар өйөбүл, тирэх буоларгыттан үөрэбит, истинник саныыбыт. Күндү киһитигэр баҕарабыт чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, бары үтүнү-кэрэни. Оҕолорун, сиэннэрин сылаас тапталлара олоххор үтүнү эрэ тосхойдун, аймах-билэ дьонун ытыктабыла улаата турдун. Үөрэ-көтө, үлэли-хамсы сырыт дьон баҕа санаагытын этэбит.

Арбынтан, Намтан, Якутскайтан эдьийдэрин, балыстарын, кийииттэрин, бырааттарын, күтүөттэрин

БИЛЭРИИЛЭР

ЫТЫКТАБЫЛЛААХ УЛУУС ОЛОХТООХТОРО!

Мэлдьи ыраас ууну биһигиттэн атылаһаахха сөп. Ону таһынан, атыга бааллар механической помпалар, электрической кулердар. Сакааһынан аҕалабыт. Кирдээх, саһарбыт уонна хайдылаах баллоннары төттөрү ылбаппыт. Аппааны бөһ., Лена ул. 16-та. Дьыбэ илдьэн биэрэбит.

Тел. 8914-300-11-70 уонна 23-3-21.

ЫРААС УУНУ ИЙЭН — ЧӨЛ ТУРУКТАНЫН!

СЪЕМКА СВАДЕБ И ТОРЖЕСТВ!

Желаєте запечатлеть семейные торжества, свадьбы, юбилеи? Нет ничего проще — позвоните по телефону **42-9-48, 89243660623, 89141077316.**

Мы приедем и по вашему желанию качественно, профессионально снимем на видео и фото с

отличным оформлением. Также принимаем заказы на имидж-фильмы, музыкальные клипы, семейное фотографирование на дому, перевод из видеокассет на цифровые носители, монтаж и запись частных видеосъемок.

ИП «Замятин А.Т.»

Продается плитка тратуарная цена 700 руб. на кв. метр. 89247695113

Учаастак атылаһабын. 89243660644

Продается частный дом площадью 72 кв. м в с. Намцы. 89244697860

Продается недостроенный дом с участком, пиломатериалами-Север-2, лодка резиновая 4-х м «БАДЖЕР» с мотором «СУЗУКИ-15». 89248651785

Продаю трактор МТЗ-82 1997 г. выпуска, цена договорная. Продаю железную дверь, размер 2 метра, высота 2 м,

ширина 80 см. Цена 8 т.р.

Тел. дом. 25806, 89241673320, 89243696263

Принимаю заказы на выпускные балы: прически и макияж, наращивание ногтей и ресниц.

89248671936

Бригада квалифицированных рабочих со своей техникой и оборудованием выполнит любые бетонные работы по устройству ленточных фундаментов (под строительство жилых домов), проездов, площадок, тротуаров из своего материала и материала заказчика. 89142270622

Утерян паспорт серии 9809 №233444 на имя Новгородовой Туйаары Андреевны, выданный ТП УФМС России по РС(Я) в Намском районе 28.10.2009. Нашедших просим вернуть за вознаграждение. 89245686835, 89248678540, д.т. 42944

Считать недействительными водительское удостоверение категории В, серии 14EX №494274 на имя Сыроватской Нюргуяны Николаевны, свидетельство о регистрации транспортного средства ВАЗ-2106 серии 14НК №609265 на имя Оконешниковой Марии Иннокентьевны

Намский участок Энергосбыта извещает об изменении тарифа для населения с 01.07.2012 г., тариф составит-2 р. 40 копеек на 1 кВт-ч и напоминает, что согласно ч. 1 ст. 155 ЖК РФ оплата за потребленную электроэнергию должна производиться ежемесячно. Во избежание ограничений потребления электроэнергии просим оплатить задолженность в кратчайшие сроки. Также напоминаем о том, что АКЦИЯ «УДАЧНЫЙ ПЛАТЕЖ» среди добросовестных плательщиков, оплачивающих ежемесячно, продолжается.

Намский участок Энергосбыта. 41979

К сведению пайщиков КПК «АартыкЭкспрессКредит»

Только с 14 июня 2012 г. Акция к празднованию национального праздника «**Ысыах-2012 год**» Вклад личных сбережений на 1 год 2 месяца-48% годовых

1. Срок вклада-1 год 2 месяца
2. Сумма вклада-от 10000 руб.
3. Процентная ставка составляет 48% годовых
4. Процентная ставка является фиксированной, т.е. не подлежит изменению в течение срока вклада
5. Сумма пополнения по вкладу -не ограничена, но не более 100000 руб. за 30 дней до истечения срока договора.

Для составления договора вкладов личных сбережений требуется: копия паспорта, копия ИНН. Вступительный взнос-1000 руб.

РАСПОРЯЖЕНИЕ

Об утверждении тарифа на вывозную канализацию по с. Крест-Кытыл на 2012 г. Согласно ФЗ от 6 октября 2003 г. №131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в РФ, Жилищному Кодексу РФ», распоряжаюсь:

1. Утвердить тариф ООО «Эйгэ» ИНН 1417008300 на вывозную канализацию:
  - тариф на вывозную канализацию до 30.06.2012, для поставщика в размере 161,58 руб./куб. м, для населения 13,64 руб./куб. м
  - тарифы на вывозную канализацию с 01.07.2012-31.12.2012, для поставщика в размере 180,96 руб./куб. м, для населения 15,27 руб./куб. м.
2. Главному специалисту Харитоновой В.В. руководствоваться настоящим распоряжением и принять к исполнению.
3. Опубликовать настоящее распоряжение в средствах массовой информации.
4. Контроль за исполнением данного распоряжения оставляю за собой.

Глава МО «Хамагаттинский наслег» А.Г. Дунаев

ООО «СЕЛЬХОЗТЕХНИКА ЯКУТИИ»

Внимание!!!
для труженников села с началом сенокосной кампании предлагаем

НОВИНКА!!! Косилка однобрусная гидрофицированная пальцевая КСП-2.1

Грабли-ворошилки валкообразователи ГВВ-6
косилки скоростные КСФ-2.1 высокого качества от российских заводов
косилки роторные КРН-2.1
косилки навесные КВ-2.1 для мини-тракторов «Синтай»
аппараты режущие, ножи к сенокосилкам, палец К-5-1 по самой низкой цене
большой выбор запчастей к сенокосилкам, к пресс-подборщикам

ВСЕГДА В НАЛИЧИИ:
Запчасти к двигателям Д-240/243, Д-245, Д-260, А-01/41, СМД-14/18, Д-65 (ЮМЗ), СМД-60/72 (Т-150), Д-21 (Т-16/25), Д-144 (Т-40) (коленвалы, головки блока, форсунки, плунжерные пары, клапанные пары, распылители, трубки ВД, топливные, поршневые группы, вкладыши, ремкомплекты, фильтры),

Большой ассортимент запчастей к тракторам МТЗ, ДТ-75, Т-16/25/40, ТДТ-55

Насосы шестеренные
НШ-10, НШ-32, НШ-50, сдвоенные НШ 10-10; фланцы, переходники фланца, привода к НШ

запчасти к переднему мосту МТЗ-82, к КПШ: редуктора, валы, полуоси, шестерни

ТНВД разной модификации к тракторам МТЗ, ДТ, Д-21/144, СМД-60
новое поколение топливных насосов WEIFU и запчасти к ним

Резина передняя, задняя, камеры всех видов; диски

Гидрошланги РВД гайка 19,24,27,32 муфты разрывные, соединительные гайка-24, 32, штуцера переходные на 19, 24,32, уголки, тройники

Стартера универсальные редукторные 12В, 24В

Погрузчик копновоз универсальный ПКУ-0.8.
ковши разных размеров, большой ассортимент запчастей

Адрес: ул. 50 лет Советской Армии, д.55 Тел./факс: 34-76-59, 34-79-70, 34-76-50
Время работы: с 8-30 до 19-00, в субботу с 9-00 до 15-00, выходной – воскресенье,
возможен отпуск запчастей по договоренности в любое время
Постоянным клиентам скидка. Доставка по городу бесплатно!
Принимаем заявки на электронный адрес: SELHOZ.YKT@MAIL.RU

ГОБУ РС (Я) «Мирнинский индустриальный техникум» (п. Светлый) объявляет приём студентов на 2012-2013 учебный год

На очное обучение на бюджетной основе (на базе 9 классов) на специальности:

«Монтаж и эксплуатация оборудования и систем газоснабжения»
«Монтаж и техническая эксплуатация промышленного оборудования»
«Монтаж, наладка и эксплуатация электрооборудования промышленных и гражданских зданий»
На очное обучение на бюджетной основе (на базе 11 классов) по специальности:
«Электрические станции, сети и системы»
«Релейная защита и автоматизация электроэнергетических систем»
«Пожарная безопасность»

Условия приёма: Результаты ЕГЭ, ГИА, контрольная работа по математике, диктант по русскому языку.

На заочное отделение на платной основе по специальности:
«Пожарная безопасность»
«Экономика и бухгалтерский учёт в промышленности»
«Релейная защита и автоматизация электроэнергетических систем»
«Монтаж и эксплуатация оборудования и систем газоснабжения»

На заочное отделение на бесплатной основе (Условия приёма: Результаты ЕГЭ, контрольная работа по математике, диктант по русскому языку) по специальности:
«Электроснабжение»

Приём заявлений с 27 апреля по 25 июля. Вступительные экзамены проводятся: с 15 июня по 8 августа (с работой экзаменационной комиссии в г. Якутск),
Телефоны для справок: (факс): (41136) 7-13-90, 7-12-37; 7-16-14; Заочное отделение: 7-12-19
эл.почта: gou_spo_mit@svetly.sakha.ru, сайт: http://gou-spo-mit.ru/

Куораттан Хамафаттаа ай-аннаан иһэр атын улуус доно, хаһыс да төгүлүн, бу соторутаагыта эмиэ Хамафаттаны көрдөөн булбакка дьиннэх Кириэс-Кытылга ааһа түспүтүгэр. Кыһынгы тымныыга кытары, аара суолга түһэн баран, Кириэс-Кытылтан тонон ахан кэлээхтээбиттэрэ, аны төттөрү айаннахтаахтар. Хамафаттаа гостиница суох, Аһыыр да сир суох! Эгэ, туалет кэлиэ дуо? (оннооҕор куоракка суох буолбутун кэннэ). Хайа эрэ остуоруйаҕа: „Хонума даҕаны, кэлимэ даҕаны! Ааһыма даҕаны! Аһаама даҕаны! Хайдах да буол! Биһиги кырыыбыт да

ыйдар, итиннэ Кириэс-Кытыл суох, Арыы-Тиит баар этэ былыр былыргыттан. Арыы-Тииттэр туох диигит, хайдах Кириэс-Кытыл буолан хааллыгыт? Ол арыы тиит кэннигэр саһан туран (билингинэн Хамафатта ыһахтыыр сирин тыатыгар), гражданскай сэрии саҕана, тыһыынчанан аттаах саабылалаах, сэриигэ уһулчулаах, №226 петроградскай полк чулуу кавалерията (билингинэн спецназ), 1922 сыллаагыта, былаас былдыһахтыгар, билингини быыбары кытары тэннээтэххэ, „хайа партияҕа куоластаан, киһи-хара буолабыт“ - дэһэн,

тарын сынньатыахпытын, сүбөлөһүөхпүн. Бу дьоммут саатар Кэриэстэниэхтээхтэр. Ытыгыланыхтаахтар! Туох иһин сиэн, хос сиэн, хос-хос сиэн аатырабыт?! Намнар баар суох биир ытык сирбит, кэриэстээн ааһар, курутуулар миэстэбит ити буолуохтаах. Никольскайтан кэлиигэ А.Г.Дунаев туруорбут кэрэ-бэлиэ суругун Нам чулуу уолаттара „КЭРИЭСТЭЭН ААҤЫН!“ диэн тылга уларытын. Итинтэн баара суоҕа 50-чэ миэтэрэ тэйиччи „Икки Тиит“ диэн сиргэ, икки онкучаха элбэх киһини соһон аҕалан көмпүттэрин, „Братская Могила“ баарын,

БИИ БИЛЛЭРИИ ХАМАФАТТАҒА

кыһыйбат!” - диэбит курдук. Дьону, ыалдыттары көрсөргө олох бэлэммит суох эбит. „От автовокзала - до автовокзала“ диэри „көтөр“ таксист уочаратыгар түбэхтэн, куорат автовокзалыттан уочараттаан дьон туоларын кэтэһэн, ыксаан эбии төлүүбүт, куттана-куттана таксист кыһырыа диэн сибигинэйэ былаастаан „аадырыска тиэрдэн биэрэбит дуо?“ - диэбиттэрин үрдүнөн, „до адреса“ тиэрдибэтхэтэр, (баҕар, билингини сокуонунан таксист буолбатаҕа буолуо. „Оччоҕо, тоҕо уочаракка турда?“ - диэн ыһыгы үөскээн кэлэр). Эбиитин, кыһын туманнаахха, суол кырыытыгар дожджиктар туруорар кыра-синьгэс суол бэлиэтэ барахсан, чоройор-чоройбот көстүбөккө х а л б ы т а ч а х ч ы . „ХАМАФАТТА“ диэн кириигэ туруохтаах, улахан ыйар суруктук, киэн туттар бэлиэбит дэриэбинэ олох ортотугар, „Кытыл“ маҕаһын үрдүнэн турарын бары олохтоох дьон бэркэ билэбит. Ону кэлиэ дьон „билээхтээбэттэр“ буоллаҕа, ол бааламат. Аны, ол „Хамафатта“ диэн бэлиэ таһыгар түһэн баран бэттэх кэлэргэр, аанын таһыгар „олбуора сууллубатын“ диэн өйөөн олоҕор, „өһүөтэ хамсаабатын“ диэн чиркэччи-дырэлдьи тэбинэн турар аатыгар атастардаах, сиептэригэр уктан турар арбайбыт баттахтардаах, ыбылы итирик ыччаттардаах „Кытыл“ маҕаһын „барахсаны“ туруорохтааххын. Кинилэр „Кириэс-Кытыл“ (барыта „Кытыл“ буолан түһэн) ханна баарын начаас „илин“ диэки ыйан ыһахтаара, бэригтэ бэриэ „эдыэй“, түһээннэ төкүнүт „убайкаа“ дэһиэхтэрэ, эйбэстэрэ, кэлбит сиргэр төттөрү утаарыахтарын сөп. Саҕа Хамафаттаа кэлбит киһиэхэ „экстремальной“ айан диэтэҕин. Били, наара суох Аркадий Новиков эппитин курдук: „Куһаҕантан да киһи күлэр диэтэҕин!“ Дьэ, онон туох диэри гынабын. Кэлэр сылларга ыалдыттар өссө элбиэхтэрэ. Билингини сайдылаах үйэҕэ, ыалдыттар Хамафаттаны булбакка баралларын сирэ суох быһыынан ааҕабын. Аһар дьону эрдээбөккө, „Арыы-Тииккэ“ кириигэ „молокоприемный пункт“ утары, суол араһытын икки ардыгар, саҕа „ХАМАФАТТА“ диэн бэлиэни, ГИБДД-тан көгүл ылан, сэргэлээн-таймалаан үөрдэ-көтүтэ бу ыһаахха онорорго, эбэтэр „харчы суох“ диир буоллаһытына, судургута „Кытыл“ маҕаһын үрдүгэр турар бэлиэни алта сиринэн атаһыттан эрбээн ылан, суһаллык көһөрөргө, сангалык кестүүлээх кырааскалырга, сырдык өнүүргэ этии киллэрэбин. Хамафатталарга бэйэбитигэр үчүгэй буолуоҕа. Улуу тутуулардаах, дьон көрүүтүгэр тахсыбакка, биллибэккэ сылдыар чулуу оноруктардаах, талааннаах тарбахтардаах Баһылыкпыт А.Г.Дунаев Никольскай икки ардыгар онорторбут кэрэ кестүүлээх „Кириэс-Кытыла“ төһө да нэһилиэк границатын

мунан-тэнэн хаалбыт өбүгэлэрбит барахсаттары, бэс ыйын 21 чыһылыгыгар баччаларга (бийыл 90 сыла туолар), эйэлэһэргэ бэлэмнэнэн, утары-ласпакка, кэтэһэн олоҕорбут 500 („неофициальной даннайынан“ - 700 киһини) саха омук уолаттарын, эр дьонун, ол аата убайдарбыт, таайдарбыт, эһээлэрбит Никольскайтан абыраллаах Хамаҕа Хамафатта диэки сүүрэн тахсыбыттарын, арыы тиит иһиттэн кэтээн-көрөн турар, биир да киһини тыыннаах хаалларбакка, билиэн да ылбакка, утары сүүрдөн кэлэн, олох утарыласпат дьону кырыктаахтык, оонньуу-көр кэриэстэ саабылланан илдьи кэрдэн өлөрбүт хонуулар. Эбии 200 киһи хантан кэллэ диэтэххитинэ, боротуоха уутугар кирибит эр дьону сыыр үрдүттэн „Шоша“ пулеметтарынан сыһытарбыттар, буулдьянан эттэрин илдьи ньыһытаран тимирдибиттэрэ. (Бу хонууга дьийэ-уот тутуулар, хотон-хаһаа оноруулар - аныылаах! Инникитэ суох. Барыта эстэр. Хортуоска сиригэр, сылгы хааччаҕар сир баранан былдыһаргыт табыллыбат. Туруорбут күрүөүтүн-хаһаагытын хомуйун). Халыйар хаантан иримтийэн хаалбыт, Монголияҕа, Иркутскайга „геройдаабыт“ кыһыл этэрээт хамандыыра, боевой „Кыһыл Знамя“ орденнаах, дьаарай коммунист Соколов: „Наше дело убивать, а политикой пусть занимаются другие“, „Проучить Дьокутов, Сэбизскэй былааһы утары барааччылары үөрэтэ таарыйа, оҕону-дьахтары, оҕонньору-эмээхсини аахсыбакка барыларын кэрдээххэ, буулдьяны бараабакка“ - диэбитин, Карл Байкалов уоскуптук-тохтоптуу улуу үгүөтүнэн, кыргылыбакка хаалбыт оҕондьохтары холбоон, 400 киһини билиэннэиэн ааҕаллар. Ол иһин Никольскайга нуучча көрүннээх элбээбит. Онтон билигин биһиги „Биир ньыгыл Россия“ партия дуоно, очотугар үрүнгэрбит дуо? Кырдык, кыһыл коммунистар партиялара быыбарга кыайбатахтара да ордук эбит. Онон, нохолоор, Бу Ытык Хонуу! Мин көрөрбүнэн, быһылыбыт төбөлөрө, сирэйдэрэ-харахтара, муруннар-айахтарын онно хараарынаан, мунһараннаан-ханһараннаан, хойуу хара холорук иһигэр эргийэ сылдыахтыыллар. Куттара кыайан босхоломмокко, билигин да орто дойдуттан араһыбакка эрдэнэ көтөлөр, түүтэ суох, сийэ-атаҕа барыта эриллээс быччынардаах, хараара килэрийэн көстөр тириллээх, харабыл хара дьүүһүннээх, кыһыл харахтаах абааһы ыта, туора-маара көрүтэлээн, аҕылыра кытары иһиллэр, тыла кытары көстөр, улахан айан суолун кырыгытын төттөрү-таары Никольскай икки, Арыы-Тиит кладбищетын икки ардыгар сүүрэкэлиир. Ынырык кестүү! (Бу холоругу, ити ыты көрбүт дьон бааргыт дуо? Билсэхпин, хайдах гынан өбүгэлэрбит кут-

барытыктыыр Улууспут Ытык Киһитэ Георгий Ильич Кривошапкин бигэргэтэр. Бу „Кэриэстээн ааһын“ бэлиэтиннэ-гар сымара тааста ууруг. Куттары баттатын. Эрэйдэммитинэр. Нам эрэ буолуо дуо, киин улуустар бука бары туроросон, бу хонуу кэлин, олохтоох омугу кэриэстиир, өйдөбүннүк „мемориал-комплекс“ буолан хаалыахтар. Ол оноруулуор диэри, сахалар ити сиргэ тохтоон, аста ууран ааһарын. 9 алаадыны ууруг дириллэрэ сыйһа. Кимизэх төһө баарынан, биир да буоллун, кирэстиги анаардаан, быһа тардан эргиччи ыйан биэрин. „Ыһаах!, ыһаах!, ыһаах!“ - диэрин. Онтон, „Кириэс-Кытыл“ кириэстээх кытылга турар. Билбэттэр баран, илин кытыл үрдүгэр көрүн. Атын дойдуларга өбүгэлэрин сүрдээҕин ытыктыыллар буолбаат. Биһиэхэ Россияҕа Православнай итэҕэллээх казактар, большевизм саҕана өлөрүллүбүт казактары улахан-нык чиэстииллэр. Элбэх ахсааннаах мусульманнар, католиктар, конфуцианство уолаттара сахалыы таһара итэҕэллээх саха омугу сүрдээҕин ытыктыыллар эбит. - „А, якут, безверный!“ - диир, күн ахсын элбии турар күүстээх итэҕэллээх хара омуктары: вайнахтары, кыргызтары, арнаары, ахастары, аралары, хайхаллары о.д.а. кытайдары да, Саха Сиригэр сирдээхтик, олохтоох омук быһыытынан, сахалыы итэҕэллээх көрсөр инниттэн, Хамафатталар, Намнар бары сахалыы сирэ-туому, сахалыы ааты, араспаанньаны ылына охсун. Хамафатта границата ити „Кэриэстээн ааһын“ бэлиэнен бэлиэтэнэрэ өссө ордук буолуоҕа. Хамафатта границата сүппэт, граница баар! Сокуон да ону утарбат. Хамафатталар сирдээх этибин ылына охсун. Хамафатталар түмүстэпитинэ күрэхтэһиллэргэ-үлэҕэ үрдүк ситиһиллэрдээх, тутар-айар, туруорсар, хамаҕа Хамафатта аатын ааттарар уолыччаттарбытынан киэн туттабыт. Саха омук эстибэтин туһугар, саха уолаттара өлбөттөрүн туһугар, өбүгэлэрбит тустарыгар якут буолан бүтүн, саха буола охсун. Элбэх кэлэр ыалдыттары, бийыл „Дети Азии“ күрүө сирдээхтик, Хамафаттаҕа кириигэ „Хамафатта“ аатынан киэн туттар суол бэлиэлээх, өбүгэлэрбитин кэриэстиир „Кэриэстээн ааһын“ диэн өйдөбүннүктээх көрсүбүт. Көрсүөххэ диэри күндү доботторум, Көрсүһөххэ диэри күндү ыалдыттар, Этэнгэ буолун биир дойдулаахтарым, Баһылыкпыт чэгин буолуохтун, Тылым туолуохтун, Олоххо кириэхтин! Туолбатаҕына туораны туоратар торумнар тобуллуохтара, туомун толоруохтара. Оннук буолуохтун, эппит тылым эттэннин, сангарбыт санам сатаннын. Дүгүр тыаһынан дүпсүйэн Домм ини Домм! Эрдэттэн эйэлэин эйэлэниг, арчыланын, араһааччыланын!

ХАРАТААЛА.

ТЕПЕРЬ ВСЕ МОЖНО РАССЧИТАТЬ ЗАРАНЕЕ

КРЕДИТЫ НА ЛЮБЫЕ ЦЕЛИ

Когда вы чувствуете, что проще взять кредит, чем копить на покупку, обращайтесь в Росбанк. Фиксированная процентная ставка без скрытых комиссий позволяет заранее установить размер выплат по кредиту и четко спланировать расходы. Никаких неожиданностей!

ВМЕСТЕ МЫ СИЛЬНЕЕ

РОСБАНК
SOCIETE GENERALE GROUP

8-800-200-66-33
(звонок по России бесплатный)
www.rosbank.ru

ОАО «Намкоммунтеплоэнерго» требуется системный администратор. Требование: профильное профессиональное образование, знание ОС-Windows XP/2003, Server, Photoshop, обслуживание программ 1С Бухгалтерия и зарплата Кылатчанова, опыт технического обслуживания персональных компьютеров и оргтехники, знающее основы локальных сетей, должен быть инициативным, ответственным, требовательным и дисциплинированным. Для участия в конкурсе предоставляются следующие документы: резюме (анкета), копии документов, подтверждающие необходимое профессиональное образование, стаж работы и квалификацию. Заработная плата в месяц 17000 руб. Документы принимаются до 1 июля. Контакты: e-mail: namkte@mail.ru, тел.-факс. (411-62) 41646 или по адресу: с. Намцы, ул. Чернышевского 78, каб 14

ОКНА ДВЕРИ

- Доставка и установка пластиковых окон стандартных размеров и на заказ, жалюзи вертикальные, быстрые сроки изготовления
- Межкомнатные и входные двери
- Доставка любых стройматериалов на заказ

8-924-469-22-28
с. Намцы, ул. Ст. Платонова, 11

КЭРИЭСТЭБИЛЛЭР

Күн сиригэр күндүтүк саныыр, итиитик-истингник таптыыр күн-күбэй ийэбит, эбээбит, хос эбээбит Трапезникова (Игнатьева) Александра Иннокентьевна 2012 сүл ыям ыйын 2 күнүгөр 74 сааһыгар ыарахан ыарыттан биһиги кэккэбиттэн олохтон букатыннаахтык барбыта 40 хонуга буолла. Биһиги ийэбит 1938 с. Нам уллуһун «Куһаҥан ыал» нэһилиэгэр колхозтаах кэргэннэ төрөөбүтэ. Аҕата Игнатьев Иннокентий Тимофеевич тракторист-комбайнер этэ. Ийэтэ Протопопова Александра Никитична олох эдэригэр, кыһа 2 саастааҕар ыарахан ыалдыан өлбүтэ. Ийэбит аҕата кэлин иккистээн кэргэн ылан 3 кыыс оҕолороммуттара. Аҕата ийэбит 7 саастааҕар ыалдыан өлөр. Тулайах хаалан ыалтан-ыалга сылдьан, эрэй бөбөнү көрөн улааппыт. Ийэбит оҕо сааһа сэрйи саҕанаагы ыар сылларга ааспыт. Урукку олоҕу, сэрйи, кураан, сут-аччык сыллар тустарынан, дыон-сэргэ хайдах ыарахаттары туораабытын туһунан кэпсирэ. Оскуола 1946 с. үөрэнэ киирбит уонна 1954 с. 7-с кылааһы бүтэрэн куоракка үөрэнэ киирбит. Кооперативнай техникуму бүтэрэн баран хоту Эдыгээннэ 3 сүл үлэлээбит. Онтон дойдутугар Намна төннөн кэлэн, икки сыллаах медицинскэй сисэстэрэ үөрэбин бүтэрэн 30 сүл устата медицинага энкилэ суох үлэлээбитэ. Кини олоҕун устата олус эппиэтинэстээхтик, үтүө суобастаахтык үлэлээбит-хамсаабыт. Бэйэтин энкилэ суох үлэтинэн, үлэтигэр айымньылаах сыһыанынан уонна эйбээс майгытынан ыарыһахтарын уонна биир идэлээхтэрин дилин махталларын ылбыта. Аҕабытынан Трапезников Семен Петровичтын 1963 с. ыал буолбуттара. Икки оҕону төрөтөн, үөрэттэрэн, олох киэн аартыгар таһаарбыттара. Ийэбит дыону олус өйдүүрү, сыаналыыра, хайа да киһи туһунан куһаҕаны санааба, олус холку, сынааба майгылаах, наар үөрэ-көтө сылдьар, дыонго-сэргэ үтүнү эрэ баҕарар, сырдыгы эрэ сьдыаайар үтүө-мааны киһи этэ. Олоҕун устатын тухары бары күүүһүн, кыһамньытын, тапталын чугас дыонугар, оҕолоругар, сиэннэригэр анаабыта. Кини куруутун өлгөм минньигэс астаах, итии чэйдээх кэрэттэн кэрэ киһи этэ. Сиэннэрин тэнгэ бүөбөйдөһөн улаатыннарар, хос сиэннэр көрсөн Орто Дойду дыолун толору билэн, дыонун олоҕу олорон ааспыт. Бары сиэннэри кини тапталыгар, үтүө сыһыаныгар, үтүө сыһыаныгар уйдаран улааппыттара. Ийэбит биһиэхэ күн сырдыгын кэриэтэ барыбытыгар дурда-хаха, ыраас, сырдык ааньал этэ. Күндү ийэбит, эбээбит, хос эбээбит Александра Иннокентьевна сырдык үтүө мөссүөнэ, аламаҕай майгыта, амарах санаата, истин сыһыана биһиги сүрэхпитигэр, дууһабытыгар куруук сылдьабыа. Биһиги ыарахан кэммитигэр күүс-көмө буолбут үтүө санаалаах дыоммутугар, чугас аймахытыгар, дьүөгэлэригэр, эмтээбит ыраастарыгар сүһөхтөөх бэйэбит сүгүрүйэн туран, махталбытын тириэрдэбит, бары үтүнү эрэ баҕарабыт.

Оболоро, сиэннэрэ

Күндү кэргэним, тапталлаах аҕабыт, амарах эһээбит, убайбыт Жирков Александр Петрович бу орто дойдуттан олус хомолтолоохтук барыбыта бэс ыйын 19 күнүгөр 3 сылын туолар. Матрена Ивановна уонна Петр Гаврильевич Жирковтарга убайбыт Саша 2 оҕонун 1950 с. күн сиригэр көрбүтэ. Оҕо сааһа Таастаахха ааспыт. Убайбыт ыарыһаҕа бөбөйдүөр, көрөр-истэр этэ. Кэнники ыал да буолан баран бэйэ-бэйэлэригэр көмөлөсүһэн сылдьыһар этилэр. Убайбыт Саша 1979 с. Партизантан төрүттээх Афанасьева Полианы сүрүһүнэн таптаан ыал буолбуттара. Икки кыыс оҕолороммуттара. Сиэн уолунан сүрдээгин үөрбүтэ. 1979 с. «Нам» совхоз оройуонна аан бастаан витаминнаах от мээккэтин бөлөмүгэр АВМ агрегатка үлэлээбитэ. Эр сылларга «Нам» совхозка үтүө суобастаахтык тракториһынан үлэлээбитэ. Үлэтигэр биригээдэтэ республикага 1 миэстэни ылбыта. Убайбыт үлэлээбит үлэтэ бочуоттанан 1980 с. чемпион-тракторист атын ылан «Жигули» массына фондатынан биризмийэлэммитэ. Учугуй үлэтин иһин элбэх грамоталар, махтал суруктар туоһулууллар. Быраата Коля кэргэнинэн Анялыын 2009 с. олус хомолтолоохтук оһолго түбэһэн өлбүттэригэр олус аймамьыта, сухтаабыта. Икки убайы сүтэрин кыһылаах-абалаах, сүрүһүн хаанынан ыгыыра, наһаа да хомолтолоох. Убайбыт, аҕабыт, эһээбит, быдан дыылларга быраһаай, ахта-саныы сылдыһахпыт.

Горнай уллуһун Аһыма нэһилиэгиттэн, Таастаахтан, Кыһыл Сыгыртан балтылар: Розалия, Соня, Акулина, кинилэр дьыз кэргэттэрэ, кэргэнэ Полина Васильевна, кыргыттар Света, Олеся, күтүөгэ Валера, сиэннэрэ

РАСПОРЯЖЕНИЕ

Об организации общественного питания и торговли в день проведения национального праздника Ысыах МО «Ленский наслег» 21 июня 2012 г.

Во исполнение ФЗ №131-ФЗ «Об общих принципах организации местного самоуправления в РФ», в целях предупреждения возникновения массовых инфекционных заболеваний и для обеспечения санитарно-эпидемиологического благополучия населения на территории МО «Ленский наслег», распоряжаюсь:

1. Организовать торговлю пищевыми продуктами согласно требованиям управления Роспотребнадзора по РС(Я) во время проведения национального праздника Ысыах на территории МО «Ленский наслег».

2. Предприятиям, юридическим и физическим лицам:

2.1. Разрешается реализация пищевых продуктов только при согласовании с территориальным отделом управления Роспотребнадзора по РС(Я) в Намском районе.

2.2. Обеспечить согласование ассортимента перечня реализуемых продуктов питания, обращая особое внимание на изготовление традиционных национальных блюд и напитков, реализацию пищевых продуктов, изготовляемых на месте. При отсутствии условий приготовления, хранения и реализации питания запретить выпуск продукции.

2.3. Запретить реализацию и изготовление скоропортящихся пищевых продуктов (салаты, молочные, кондитерские изделия, рыбные и др.), а также пищевых продуктов, изготовленных в домашних условиях.

2.4. Обеспечить уборку места торговли после проведения мероприятия.

3. К реализации допускать национальные молочные напитки (кумыс, бырпах) промышленного изготовления, с документами, удостоверяющими качество.

4. Организовать места торговли пищевыми продуктами, установить урны для сбора мусора, организовать уборку территории размещения торговых прилавков и проведения культурно-массовых мероприятий, обеспечить бесперебойное водоснабжение в местах организации питания.

5. Провести дезинфекцию санитарных установок (туалетов) сухой хлорной известью или хлорамином.

6. Контроль за исполнением данного распоряжения оставляю за собой.

Глава МО «Ленский наслег» П.М. Попов

ИДЬУО ИҺИТИННЭРЭР

СААНАН ЫТЫЛААБЫТ

Ааспыт нэдиэлэҕэ 7 киһи кырбаммыт, 4 уоруу тахсыбыт, 1 халааһын, 1 күлүгээннээһин буолбут. 3 экономическай буруй оҕоһуллубут. Ол курдук, гр. Г. биллэрбитинэн өссө 2010 с. гр. Д. «Ярко» КПКГ-тан «займодавец» диэн аатыран 20 тыһ. солк. сымыйа дуоҕабар оҕорсубут. Москва куораттан «ТКС» банк правлениетын президенти О.Ч. Хьюз сайабылыанна суруйбутунан гр. П. 25518, 04 солк. суумалаах кредитин төлөөбөт. Аны Түбэттэн гр. Б. биллэрбитинэн кинини кытта «Ярко» КПКГ бэрэстэбиитэлэ гр. Д. 20 тыһ. солк. суумаҕа эмиэ сымыйа дуоҕабар гүһэрибит. Бэс ыйын 4 к. Аппааны олохтооҕо гр-ка П. биллэрбитинэн ыам ыйын 12 к. гр. У. массыынан кини олбуорун уонна террасатын түгүнэри көппүт. Бэс ыйын 7 к. Намна гр. М. массыынанан сайынҕы уу турбатын тоҕо көппүт. Бэс ыйын 5 к. Аппааны олохтооҕо гр. А биллэрбитинэн биллибэт киһи кини массыынатын угоннаан барбыт. Бэс ыйын 6 к. Хатырык олохтооҕо гр. Д биллэрбитинэн кини биригэр төрөөбүт быраата гр. Д., Модут олохтооҕо, ыам ыйын 20 к. куоракка барбыт уонна ханна баара биллибэт. Бэс ыйын 6 к. 1 Хомустаахха гр. В., 1961 с. төрүүх, бэйэтигэр тийиммит. Бэс ыйын 10 к. Намна «Энсиэли» маҕаһынын таһыгар биллибэт дыахтар өлүгэ көстүбүт. Бэс ыйын 5 к. куорат олохтооҕо гр. П. «ТОЗ» сааны быраабыланы кэһэн илдэ сылдьан тутуллубут. Бэс ыйын 9 к. Кыһыл Дэрэбинэҕэ гр. Е. итирик туруктаах сылдьан саанан ытылаабыт.

УВАЖАЕМЫЕ ПОТРЕБИТЕЛИ ГАЗА!

Намский участок УГРС ОАО «Сахатранснефтегаз» сообщает о продлении акции по установке узлов учета газа по частному сектору на отопительные приборы. При покупке узлов учета газа в нашей организации — стоимость установки составит 10 рублей.

Заявления на установку узлов учета газа по акции принимаются: с. Намцы, ул. Ц-Аммосовой, 7, тел. для справок — 41-4-93

<p>Күндү өбүбүт, уолбут, Хатырык нэһилиэгин олохтооҕо</p> <p>МАТВЕЕВ Роман Романович хомолтолоохтук өлбүтүнэн дилин кутурбаммытын бары аймахтарытыгар, билэр дыоммутугар биллэрэбит.</p> <p>Ийэтэ, аҕата, балта, быраата</p>	<p>Өр сылларга эн-мин дэһэн олорон чугас ыалбытыгар Гладкова Марфа Герасимовна, оҕолоругар, сиэннэригэр, кийинитигэр, күтүөтүгэр тапталлаах кэргэнэ, абалара, эһээлэрэ, үһүн кэмгэ тууга үлэлээбит</p> <p>ГЛАДКОВ Анатолий Николаевич кылгас кэмгэ ыарахан ыарыһаттан өлөн орто дойдун арахсар күнүнэн аһыгытын үлэстэн туран дилин кутурбаммытын биллэрэбит.</p> <p>Р.Н., М.Н. Оконешниковтар, З.И. Егорова, М.И., Н.Т. Олесовтар, Новгородовтар</p>
<p>Күндү балтыбытыгар Татаринова Любовь Семеновна, кэргэннэригэр Алексей Иннокентьевичка, балтыбытыгар Алданаба, быраапытыгар Айсенга күндү уоллара, оҕолоро</p> <p>МАТВЕЕВ Рома хомолтолоохтук өлбүтүнэн дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Игнатьевтар, Турантаевтар, Уус-Алдантан Михайловтар, Атласовтар, Аммосовтар, Турантаевтар</p>	<p>Убаастыыр, оҕо саасытыттан биригэ улааппыт, үөрэммит, куруук алтыһар дьүөгэбитигэр Гладкова Марфа Герасимовна тапталлаах кэргэнэ, оҕолоругар абалара, сиэннэригэр эһэлэрэ</p> <p>ГЛАДКОВ Анатолий Николаевич ыарахан ыарыһаттан өлбүтүнэн дьүөгэбитигэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарга дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Дьүөгэлэригэр Альбина, Мария, бары биригэр үөрэммиттиригэр</p>
<p>Күндү дыоммутугар Любовь Семеновна, Алексей Иннокентьевич Татариновтарга, кинилэр дьизэ кэргэннэригэр тапталлаах оҕолоро, уоллара</p> <p>МАТВЕЕВ Роман Романович хомолтолоохтук күн сиригэтин өлөн туораабытынан дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Хатырыктан Шелковниковтар, Прокоевтар, Намтан Даниловтар</p>	<p>Күндү уолбар, убайытыгар, быраапытыгар Татаринов Алексей Иннокентьевичка, кийинипитигэр Любовь Семеновна, оҕолоругар таптыыр уоллара, оҕолоро</p> <p>МАТВЕЕВ Рома хомолтолоохтук өлбүтүнэн дилин кутуртуйан туран кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Аҕат Татаринов И.А., биригэр төрөөбүттэригэр дьизэ кэргэттэрэ</p>
<p>М. Аммосов аатынан Хатырык орто оскуолатыгар биригэр үлэтигэр коллегабытыгар Татаринова Любовь Семеновна, оҕолоругар тапталлаах уоллара, убаайдар, бырааттара</p> <p>РОМА олохтон хомолтолоохтук барытынан дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Хатырык орто оскуолатын коллектива</p>	<p>Коллектив АО «Намавтодор» выражает глубокое соболезнование Гладковой Марфе Герасимовне, детям, родным и близким по поводу кончины мужа, отца</p> <p>ГЛАДКОВА Анастасия Николаевна</p>
<p>Чугас биригэр үөрэммит доборбут</p> <p>МАТВЕЕВ Рома соһучу олохтон туораабытынан төрөппүттэригэр, аймах-билэ дыонугар дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Хатырык СОШ, 2008 с. выпуск</p>	<p>Выражаем глубокое соболезнование работнику предприятия сварщику Гладкову Сергею Анастольевичу и его семье по поводу кончины после длительной болезни любимого отца, дедушки</p> <p>ГЛАДКОВА Анастасия Николаевна. Коллектив ООО ПМК «Намгазстрой»</p>
<p>Ытыктыыр саҕаспыттыгар Захарова Марфа Семеновна, эдьийитигэр Рехлясова Наталья Степановна, балтыбытыгар Попова Мария Прокоевна күтүөттэрэ, кэргэнэ</p> <p>ПОПОВ Степан Егорович соһучу күн сиригэтин хомолтолоохтук туораабытынан дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Ермолаева В.В. дьизэ кэргэнэ</p>	<p>Улаханньк убаастыыр табаарыстарбыт, үлээннээхтэриб Татяна Кирсановна, Петр Михайлович Местниковтарга күндү күтүөттэрэ</p> <p>Петр Вадимович СТРУЧКОВ соһумардык өлбүтүнэн дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p>
<p>Күндүтүк саныыр эдьийит</p> <p>СЫСОЛЯТИНА Светлана Иннокентьевна ыарахан ыарыһаттан күн сиригэтин барытынан оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас дыонугар дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Салбантан Сицевтар, Соловьевтар</p>	<p>Эдьийитигэр Татяна Кирсановна, күтүөппүтүгэр Петр Михайловичка, балтыбытыгар Елизавета Петровна, кини оҕолоругар күтүөттэрэ, тапталлаах кэргэнэ</p> <p>СТРУЧКОВ Петр Вадимович соһучу хомолтолоохтук күн сиригэтин туораабытынан дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Винокуровтар, Никифоровтар, Ивановтар, Егоров Л.Н., Елисеевтар, Григорьева Е.К.</p>
<p>Оскуолаба биригэр үөрэммит дьүөгэлэригэр Манькова Матрена Иннокентьевна биригэр төрөөбүт эдьийэ, Рожина Айталина Дмитриевна саҕаһа</p> <p>СЫСОЛЯТИНА Светлана Иннокентьевна уһун ыарахан ыарыһаттан күн сиригэтин барытынан дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>1 Хомустаах орто оскуолатын 1977 с. бүтэрбит выпусктар</p>	<p>Оскуолаба биригэр үөрэммит дьүөгэбитигэр Стручкова (Местникова) Лизаба, оҕолоругар, кини төрөппүттэригэр, чугас аймахтарыгар тапталлаах кэргэнэ</p> <p>СТРУЧКОВ Петр Вадимович соһучу олохтон туораабытынан дилин кутурбаммытын тирээдэбит.</p> <p>Үөдэй орто оскуолатын 2003 с. выпускта</p>
<p>Коллектив государственного автономного учреждения «Многофункциональный центр РС(Я)» выражает искреннее глубокое соболезнование руководителю Гладковой Татьяне Анастольевне, родным и близким по поводу безвременной кончины отца</p> <p>ГЛАДКОВА Анастасия Николаевна. Разделяем Ваше горе, скорбим вместе с Вами.</p>	<p>«Энсиэли» хаһыат РИС талылына, таһылына уонна бэчээттир сыһар бэчээттэнэ. Аадырыһа: Нам сэл. Заложная ул. N4 Формата А3. Кээмэйэ 2,5 бэчээт. лис Көҕүд сыананан атылланар Индекс — 54889. Тираһа — 2257 Бэчээккэ илии баттанньытын графика — 12:00 ч. 15.06.2012 с. Бэчээккэ илии баттанна — 11:20 ч. 15.06.2012 с.</p>

БИЛЛЭРИИЛЭР

Приложение 2 к постановлению Правления ГКЦ-РЭК РС(Я) от 11 марта 2012г. №19:

№	Виды услуг	Розничная цена с НДС в руб./1000 м3	Нормы потребления по Постановлению № 630 от 22.11.1999г.	Справочно: размер платы в месяц при отсутствии прибора учета расхода газа (Розничная цена* Норма потребления/ 1000 м3)	
1	- Приготовление пищи и нагрев воды с использованием газовой плиты (в отсутствии других направлений использования газа); - Нагрев воды с использованием газового водонагревателя при отсутствии центрального горячего водоснабжения (в отсутствие других направлений использования газа)	- город	6 607,90	10,78	71,23 рублей на 1 человека
		- село	5 270,50	10,78	56,82 рублей на 1 человека
2	- Приготовление пищи и нагрев воды с использованием газовой плиты и нагрев воды с использованием газового водонагревателя при отсутствии центрального горячего водоснабжения (в отсутствие других направлений использования газа);	- город	6 607,90	17,9	118,28 рублей на 1 человека
		- село	5 270,50	17,9	94,34 рублей на 1 человека
3	Отопление с одновременным использованием газа на другие цели (кроме направлений использования газа, указанных в пунктах 4, 5 настоящего приложения)	- город	3 934,30	7,5	29,51 рублей на 1 кв.м.
		- село	3 133,00	7,5	23,50 рублей на 1 кв.м.
4	Отопление нежилых помещений (кроме направлений использования газа, указанных в пунктах 3, 5 настоящего приложения)	- город	3 684,50	5,7	21,00 рублей на 1 кв.м.
		- село	3 133,00	5,7	17,86 рублей на 1 кв.м.
5	Отопление с использованием котельных всех типов, находящихся в общей долевой собственности собственников помещений в многоквартирных домах - 3770,60 руб. (данный тариф не для населения, а для ОПТ)	- город	3 684,50	5,7	21,00 рублей на 1 кв.м.
		- село	3 133,00	5,7	17,86 рублей на 1 кв.м.

Редактор э.т. В.Н. РЫКУНОВА

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — **41496;** бухгалтерия — **41141;** факс — **41141;** редакционной- издательской ситим — **41332**

Төрүөтү таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам уллуһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» автономнай учреждение. Сибээс, информационнай технологиялар уонна маассабай коммуникациялар эйгэлэригэр кэтээн көрүүгэ Федеральной сулууһа СР управлениетыгар 2012 с. олунньу 7 күнүгэр регистрациаламмыт нүөмэрэ — **ПИ №ТУ14-0216.**

Сурукка ааккытын-суолугутун, үлэтигин, дьизэти аадырыһын чопчу ыйын. Редакцияба киирбит суруктар төннөрүллүбөттэр. **Автор этэр хаһыат санаатынын мэлдьи биир буолбат.**

«ЭНСИЭЛИ» - Нам уллуһун хаһыата.

678380, Саха Республиката, Нам уллуһа, Нам сэл., Заложная ул. 4. E-mail: Namtsy41141@mail.ru; editor@namtsy.sakha.ru